

ФРАНЦУСКО-СРПСКИ ОДНОСИ
У ОБЛАСТИ ДИПЛОМАТИЈЕ И МЕДИЈСКОГ ПРЕДСТАВЉАЊА
ИСТОРИЈСКО ИСКУСТВО И САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ

ПОВОДОМ 180 ГОДИНА
ФРАНЦУСКО-СРПСКИХ ДИПЛОМАТСКИХ ОДНОСА

LES RELATIONS FRANCO-SERBES DANS LE DOMAINE
DE LA DIPLOMATIE ET DE LA REPRÉSENTATION MEDIATIQUE
L' EXPÉRIENCE HISTORIQUE ET LES DÉFIS CONTEMPORAINS

À L'OCCASION DU 180e ANNIVERSAIRE
DES RELATIONS DIPLOMATIQUES FRANCO-SERBES

26. и 27. јун 2019.
Београд, Србија

les 26. et 27. juin 2019
Belgrade, Serbie

**Француско-српски односи у области дипломатије
и медијског представљања:
Историјско искуство и савремени изазови
(поводом 180. година француско-српских дипломатских односа)
књига апстраката**

Београд, 26. и 27. јун 2019. године

**Les relations franco-serbes dans le domaine de la diplomatie et de la
représentation médiatique:
l'expérience historique et les défis contemporains
(à l'occasion du 180e anniversaire des relations diplomatiques franco-serbes)
la collection des sommaires**

Belgrade, les 26 et 27 juin 2019

Издавач

Институт за политичке студије
Светозара Марковића 36, Београд

За издавача

Живојин Ђурић

Уредници

Александра Колаковић
Младен Лишанин

Пословни секретар
Смиљана Пауновић

Тираж: 50

Штампа

Ситопринт Житиште

DOI: 10.22182/phc.2019.1

Организациони и научни одбор:

- проф. др Мира Радојевић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, Србија (почасни председник)
- проф. др Саша Марковић, Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves; Institut des Sciences sociales du Politique de Nanterre, Париз, Француска (председник)
- др Александра Колаковић, научни сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија (председник)
- проф. др Филип Желез, Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves, Париз, Француска
- проф. др Филип Кларе, Универзитет у Бордоу, Бордо, Француска
- др Живојин Ђурић, научни саветник, Институт за политичке студије, Београд, Србија
- проф. др Флорин Цуркану, Факултет политичких наука, Букурешт, Румунија
- проф. др Димитрис Стаматопулос, Универзитет Македонија, Солун, Грчка
- проф. др Филип Марлијер, University College of London, Велика Британија
- др Ђордано Мерлико, Институт за политичке студије, Рим, Италија
- др Јелена Тодоровић Лазић, научни сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија
- МА Драган Траиловић, истраживач-сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија
- МА Младен Лишанин, истраживач-сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија (секретар)
- МА Душан Гујаничић, истраживач-сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија (секретар)

Comité organisationnel et scientifique:

- professeure Mira Radojevic, Université de Belgrade - Faculté de philosophie, Belgrade, Serbie (président d'honneur)
- Sacha Markovic, Paris IV- Sorbonne, UFR Etudes slaves, Institut des sciences sociales du politique de Nanterre, Paris, France (président)
- Aleksandra Kolakovic, collaborateur scientifique, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie (président)
- prof. Philippe Gelez, Paris IV- Sorbonne, UFR Etudes slaves, Paris, France
- prof. Philippe Claret, Université de Bordeaux, France
- Zivojin Djuric, conseiller scientifique, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie
- prof. Florin Turcanu, Faculté de sciences politiques, Université de Bucarest, Roumanie
- prof. Dimitris Stamatopoulos, Université de Macédoine, Thessalonique, Grèce
- prof. Philippe Marlière, University College of London, Grande-Bretagne
- проф. др Милош Ковић, Филозофски факултет, Београд, Србија
- prof. Milos Kovic, Faculté de philosophie, Belgrade, Serbie
- Dr. Giordano Merlicco, Institut d'études politiques, Rome, Italie
- Jelena Todorović Lazić, collaborateur scientifique, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie
- Dragan Trailovic, chercheur-collaborateur, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie
- Mladen Lisanin, doctorant, chercheur-collaborateur, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie (secrétaire)
- Dusan Gujanicic, doctorant, chercheur-collaborateur, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie (secrétaire)

Уводник

Међународна научна конференција Француско-српски односи у области дипломатије и медијског представљања: Историјско искуство и савремени изазови (поводом 180. година француско-српских дипломатских односа), коју организују Институт за политичке студије и Сорбона Париз IV 26. и 27. јуна 2019. године у Београду, део је заједничког пројекта српске и француске институције у оквиру билатералне сарадње између Републике Србије и Републике Француске у области научних и техничких истраживања „Партнерства Hubert Curien Павле Савић” (PHC, 2018/2019). Поменути пројекат и конференција посвећени су откривању и анализи кључних (и “отворених”) питања француско-српских односа: “вечито пријатељство”, историја, наслеђе прошлости, дипломатија, културна дипломатија, медијско представљање, међународни односи и геополитичке промене и улога Француске у процесу придруживања Србије Европској унији. Циљ је да се кроз размену мишљења и мултидисциплинарни приступ осветли 180-година француско-српских односа.

*Др Александра Колаковић
МА Младен Лишанин*

Éditorial

Le colloque intitulé « Les relations franco-serbes en matière de diplomatie et de présentation médiatique : l'expérience historique et les défis contemporains » à l'occasion du 180e anniversaire des relations franco-serbes qui sera organisé par l'Institut d'études politiques de Belgrade et l'Université Paris-Sorbonne (Paris-IV) les 26 et 27 juin 2019 à Belgrade, fait partie du projet commun dans le cadre de la coopération entre la République de Serbie et la République française en matière de recherches scientifiques et techniques « Partenariat Hubert Curien-Pavle Savic » (PHC, 2018/2019). Ledit projet et le colloque sont consacrés à la découverte et à l'analyse des questions clés (sans oublier des questions « ouvertes ») du domaine des relations franco-serbes : « amitié éternelle », histoire, héritage du passé, diplomatie, diplomatie culturelle, présentation médiatique, relations internationales et changements géopolitiques, rôle de la France dans le processus de l'adhésion de la Serbie à l'Union européenne. L'objectif de ce colloque est de jeter une lumière nouvelle sur le 180e anniversaire des relations franco-serbes, tout en favorisant l'échange des opinions et surtout une approche multidisciplinaire.

*Dr. Aleksandra Kolakovic
MA Mladen Lisanin*

Програм

Среда, 26. јун 2019.

10h 30

Свечано отварање

11h

Први панел

Како смо се упознавали? Француско-српски односи у
дугом 19. веку

Председавајући:

проф. др Мира Радојевић, проф. др Саша Марковић

Максим Рено, први секретар, Амбасада Француске у
Србији

***Процес који је 1839. довео до обнове француско-
српских дипломатских односа***

проф. др Димитрис Стаматопулос, редовни професор,
Универзитет Македонија, Солун, Грчка

***Француска и балканска Велика идеја: случај Грка и
Срба***

др Урош Татић, научни сарадник, Историјски институт,
Београд, Србија

***Помоћ Француске Србији у добијању градова 1867.
године***

МА Мари Аслер, докторанд, Универзитет Лорене,
Француска

***Дипломатија и индустријализација: француско-
српски дипломатски односи између 1871. и 1914.
године***

Дискусија

Пауза

12h15

Други панел

Француско-српски односи на почетку 20. века

Председавајући:

др Александра Колаковић, др Никола Питсос
МА Ксенија Смолочић, докторанд, Универзитет
Сорбона Пантеон Париз I, Француска

***Од „Иманитеа“ до „Ла Кроа“: разноликост
представљања Србије у француској штампи
(1903-1906)***

др Биљана Стојић, научни сарадник, Историјски
институт, Београд, Србија

Француска политика током Скадарске кризе

др Јасмина С. Ђирић, доцент, Институт за историју
уметности, Филозофски факултет Београд, Србија

***Један век књиге L'ancien art serbe: Габријел Мије
и његови утицаји на изучавање архитектуре
средњовековне Србије***

Дискусија

13h 30

Пауза за ручак

15h

Трећи панел

Доба „братства по оружју“ и „вечитог пријатељства“

Председавајући:

др Јелена Тодоровић Лазић, проф. др Оливије Дар
др Душица Бојић, директор, Историјски музеј Србије,
Београд, Србија

***Аспекти сарадње Француске и Србије у Великом
рату – поглед сто година касније***

Проф. др Флорин Цуркану, редовни професор,
Facultatea de Științe Politice a Universității din București,
Букурешт, Румунија

***Србофилија и франкофилија у Румунији током
1914– 1916: случај историчара Николе Јорге***

МА Младен Лишанин, истраживач сарадник, Институт
за политичке студије, Београд, Србија

***Балансирање претњи: Мала антанта и
француска спољна политика између ратова***

др Александар Лукић, научни сарадник, Институт за
новију историју Србије, Београд, Србија

***Француски идејни утицаји међу српским
републиканицима 1920–1926. године***

Дискусија

Пауза

16h 30

Четврти панел

Француско-српски односи и изазови Другог светског
рата

Председавајући:

проф. др Флорин Цуркану, МА Ксениа Смолковић

проф. др Мира Радојевић, редовни професор,
Филозофски факултет, Универзитет у Београду, Србија

Војни слом Француске и српска јавност (1940)

потпуковник доц. др Далибор Денда, Одељење за
историју, Институт за стратегијска истраживања,
Београд, Србија

***Краљевина Југославија и француски планови о
отварању балканског фронта 1939/40.***

др Ратомир Миликић, виши научни сарадник,
Институт за савремену историју, Београд, Србија

***Сарадња Владе Краљевине Југославије у
емиграцији са Француском током Другог светског
рата***

Дискусија

Четвртак, 27. јун 2019. године

10 h

Пети панел

Француска и југословенски социјализам: француско-српски односи након 1945.

Председавајући:

проф.др Франк Жоржи, проф.др Франческо Ангелоне

пуковник Миљан Милкић, Одељење за историју,
Институт за стратегијска истраживања, Београд,
Србија

***Војно-политички односи Југославије и Француске
у контексту решавања Трићанске кризе
(1945 – 1954)***

др Александра Колаковић, научни сарадник, Институт
за политичке студије, Београд, Србија

***Представљање нове Југославије у Француској
(1945–1973): дипломатија и култура***

МА Наима Беркан, Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves,
Париз, Француска

***Француско-српски односи у области
кинематографије: рецепција филма Сакупљачи
перја Александра Петровића у Кану***

МА Велимир Младеновић, докторанд, Универзитет у
Поатјеу, Француска

***„Отворен је нови музеј савремене уметности у
Европи“. Рецепција класичне и савремене српске
уметности у недељнику Француска књижевност
(1958-1970)***

Дискусија

Пауза

11 h 30

Шести панел

Десница и левица у Француској и Србији

Председавајући:

Проф. Ан Мадлан, МА Наима Беркан

проф. др Саша Марковић, Сорбона Париз IV, Париз,
Француска

**Француски интелектуалци и српски
хуманистички марксисти**

Франк Жоржи, професор, Универзитет Париз 1
Пантеон-Сорбона, Центар друштвене историје
савременог света, Француска

**Француска левица и југословенско самоуправљање:
перцепције и трансфери (1948–1981)**

проф. др Филип Марлијер, Лондон, Велика Британија

**Француска крајња левица и југословенско
самоуправљање**

проф. др Оливије Дар, Сорбона Париз IV, Француска

**Француска националистичка десница и Србија
између Балканских ратова и '90-их година**

др Марко Пејковић, научни сарадник, Институт за
политичке студије, Београд, Србија

**Утицај француског десничара Шарла Мораса на
српског десничара Момира Николића**

МА Душан Гујаничић, истраживач сарадник, Институт
за политичке студије, Београд, Србија

**Десница у Србији и Француској – идеје, вредности,
деловање**

Дискусија

13 h 30

Пауза за ручак

15 h

Седми панел

Француско-српски односи: култура и наслеђе краја
20. века

Председавајући:

др Небојша Вукадиновић, МА Душан Гујаничић

Паскал Мадона, докторанд савремене историје на
СНЕРПА (Веровања, Историја, Простор, Политичка и
административна регулатива)

***Француски ројалистички добровољци у служби
обнове монархије у бившој Југославији између 1991.
и 1995.***

др Ан Мадлан, Центар за изучавање руског, кавкаског
и средњеевропског простора, Школа високих студија
друштвених наука, Париз, Француска

***Модернизација, диверсификација, откривање.
Преводилачка делатност између Француске и
Србије од 1991. године***

др Никола Питсос, INALCO, Париз, Француска
Српски фонд у BULAC-у: скица једне генеалогije

Дискусија

Пауза

16 h 15

Осми панел

Француска и Србија: аспекти савремених француско-
српских односа

Председавајући:

др Марко Пејковић, МА Младен Лишанин

др Бордано Мерлико, проф. др Франческо Ангелоне,
Институт за политичке студије, Рим, Италија

***Економска кроза и Балкан кроз призчу Француске
и Италије***

др Небојша Вукадиновић, Факултет политичких наука,
Париз, Француска

Европска унија и Србија: простор и време

др Душко Лопандић, Министарство спољних послова
Републике Србије

***Француска и процес приступања Србије Европској
унији***

др Јелена Тодоровић Лазић, научни сарадник, Институт
за политичке студије, Београд, Србија

***Европеизација јавне администрације у Србији –
улога Француске***

Дискусија

18h

Закључци конференције

Programme

Le mercredi 26 juin 2019

10h

Ouverture solennelle

11h

Première session

Comment on s'est connu? Les relations franco-serbes au long 19e siècle

Présidents:

Mme Mira Radojevic, M. Sacha Markovic

Maxime Reynaud, 1er secrétaire à l'Ambassade de France en Serbie

Le processus ayant conduit, en 1839, au rétablissement des relations diplomatiques franco-serbes

Dimitris Stamatopoulos, professeur, Université de Macédoine, Grèce

La France et la Grande idée balkanique: les cas des Grecs et des Serbes

Uroš Tatic, collaborateur scientifique, Institut d'histoire, Belgrade, Serbie

L'Aide de la France à la Serbie dans la prise des villes en 1867

Marie Hassler, Doctorante à l'Université de Lorraine, France

Diplomatie et industrialisation : les relations diplomatiques franco-serbes entre 1871 et 1914

Débat

Pause

12h 15

Deuxième session

Les relations franco-serbes au début du 20e siècle

Présidents:

Mme Aleksandra Kolakovic, M. Nicolas Pitsos

Ksenia Smolovic, doctorante, Université Paris I Panthéon-Sorbonne, France

De L'Humanité à La Croix: diversité des représentations de la Serbie dans la presse française (1903-1908)

Biljana Stojic, collaborateur scientifique, Institut d'histoire, Belgrade, Serbie

La politique française pendant la crise de Skadar

Jasmina S. Ciric, professeure assistante, Institut d'histoire de l'art de la Faculté de philosophie de Belgrade, Serbie

Un siècle du livre L'ancien art serbe : Gabriel Millet et son influence sur l'étude de l'architecture de la Serbie médiévale

Débat

13h 30

Pause pour déjeuner

15h

Troisième session

L'âge des "frères d'armes" et de "l'amitié éternelle"

Présidents:

Mme Jelena Todorovic Lazic, M. Olivier Dard

Dusica Bojic, Directrice du Musée historique de Serbie, Belgrade, Serbie

Les aspects de la coopération entre la France et la Serbie dans la Grande guerre- un regard cent ans plus tard

Florin Turcanu, professeur, Faculté des sciences politiques, Université de Bucarest, Roumanie

Serbophilie et francophilie dans la Roumanie des années 1914-1916 – le cas de l'historien Nicolae Iorga

Mladen Lisanin, doctorant, chercheur-collaborateur,
Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie

***Équilibre des menaces: la Petite Entente et la
politique étrangère française entre les deux guerres
mondiales***

Aleksandar Lukic, collaborateur scientifique, Institut
d'histoire récente de Serbie, Belgrade

***Les influences doctrinales françaises parmi les
républicains serbes entre 1920 et 1926***

Débat

Pause

16h 30

Quatrième session

**Les relations franco-serbes et les défis de la Deuxième
guerre mondiale**

Présidents:

M. Florian Turcanu, Mme Ksenia Smolovic

Mira Radojevic, professeure, Faculté de philosophie, Uni-
versité de Belgrade, Serbie

***Le désastre militaire de la France et l'opinion serbe en
1940***

Lieutenant-colonel Dalibor Denda, Département d'histoire,
Institut de recherches stratégiques, Belgrade, Serbie

***Le Royaume de Yougoslavie et les plans français sur
l'ouverture du front balkanique 1939/1940***

Ratomir Milikic, collaborateur scientifique supérieure,
Institut d'histoire contemporaine, Belgrade, Serbie

***La coopération entre le gouvernement du Royaume
de Yougoslavie en exil avec la France pendant la
Deuxième guerre mondiale***

Débat

Le jeudi 27 juin 2019

10 h

Cinquième session

La France et le socialisme yougoslave: les relations franco-serbes après 1945

Présidents:

M. Frank Georgi, M. Francesco Anghelone

Colonel Miljan Milkic, Département d'histoire, Institut de recherche stratégique, Belgrade

Les relations militaro-politiques entre la Yougoslavie et la France dans le contexte de la résolution de la crise de Trieste (1945-1954)

Aleksandra Kolakovic, collaborateur scientifique, Institut d'études politiques, Belgrade, Serbie

La présentation de la nouvelle Yougoslavie en France (1945-1973): diplomatie et culture

Naïma Berkane, doctorante, Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves, Paris, France

Les relations franco-serbes au cinéma : la réception de J'ai même rencontré des Tsiganes heureux d'Aleksandar Petrović à Cannes

Velimir Mladenovic, doctorant, Université de Novi Sad (Serbie), Université de Poitiers (France)

Un nouveau musée d'art moderne en Europe. La réception des beaux-arts classiques et modernes serbes dans l'hebdomadaire Les lettres françaises (1958-1970)

Débat

Pause

11 h 30

Sixième session

La droite et la gauche en France et en Serbie

Présidents:

Mme Anne Madelain, Mme Naïma Berkane

Sacha Markovic, professeur, Paris IV-Sorbonne, UFR
Etudes slaves Paris; Institut des sciences sociales du
politique de Nanterre

***Les intellectuels français et les marxistes humanistes
français***

Frank Georgi, Maître de conférences HDR. Université Paris
1 Panthéon-Sorbonne. Centre d'histoire sociale des mondes
contemporains, France

***Les gauches françaises et l'autogestion yougoslave :
perceptions et transferts (1948-1981)***

Philippe Marlière, professeur, University College of London,
Grande-Bretagne

L'extrême gauche française et l'autogestion yougoslave

Olivier Dard, professeur, Paris IV-Sorbonne, France

***Les droites nationalistes françaises et la Serbie entre les
Guerres balkaniques et les années 1990***

Marko PejkoVIC, collaborateur scientifique, Institut d'études
politiques, Belgrade, Serbie

***L'influence de l'homme de droite français Charles
Maurras sur l'homme de droite serbe Momir Nikolic***

Dušan Gujanicic, chercheur-collaborateur, Institut d'études
politiques, Belgrade, Serbie

La droite en Serbie et en France- idées, valeurs, action

Débat

13 h 30

Pause pour déjeuner

15 h

Septième session

Les relations franco-serbes: culture et héritage du fin du
20e siècle

Présidents:

M. Nebojsa Vukadinovic, M. Dusan Gujanicic

MA Pascal Madonna, Doctorant en histoire contemporaine au sein du CHERPA (*Croyance, Histoire, Espace, Régulation Politique et Administrative*), centre de recherche unique de Science Po Aix

Les volontaires royalistes français au service d'une restauration royale en ex-Yougoslavie, 1991-1995.

Anne Madelain, Centre d'études des mondes russe, caucasien et centre-européen; Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris, France

Moderniser, diversifier, se dépayser. Traduire entre la Serbie et la France depuis 1991.

Nicolas Pitsos, Centre des Recherches Europes-Eurasie (CREE), INALCO, Paris, France

Le fonds serbe à la BULAC: esquisse d'une généalogie

Débat

Pause

16h 15

Huitième session

France et Serbie: aspect des relations contemporains franco-serbes

Présidents:

M. Marko Pejković, M. Mladen Lišanin

Giordano Merlico, Francesco Anghelone, Osservatorio sul Mediterraneo, Istituto di Studi Politici „S. Pio V”, Roma

La crise économique et les Balkans à travers le prisme de la France et de l'Italie

Nebojsa Vukadinovic, IEP Sciences Po Paris, Paris, France

L'Union européenne et la Serbie : espaces et temps

Dusko Lopandic, Ministère des affaires étrangères de la République de Serbie

La France et le processus d'adhésion de la Serbie à l'Union européenne

Jelena Todorovic Lazic, collaborateur scientifique, Institut
d'études politiques, Belgrade

***Européanisation de l'administration publique en Serbie
- le rôle de la France***

Débat

18h

Les conclusions du colloque

ΑΠΣΤΡΑΚΤΗ
SOMMAIRES

Dimitris Stamatopoulos

Université de Macédoine, Thessalonique

La France et la Grande idée balkanique: les cas des Grecs et des Serbes

Si l'année 1848 était, pour des raisons évidentes, un tournant, alors l'établissement du Second Empire en 1851-1852 suscite une série de discours sur l'Est déclenchés par la guerre de Crimée et par l'«impérialisme culturel» lancé par Napoléon III, tout en redéfinissant les relations entre la France catholique et les nations orthodoxes des Balkans ottomans et post-ottomans. Le présent article va se focaliser sur l'influence qu'a exercée l'intervention française dans l'est de l'Empire ottoman dans les années 1840 et 1850, en façonnant la formulation et la transformation de la Grande idée, en partant de sa version culturelle vers sa version irrédentiste, ainsi que les transformations correspondantes du programme de « Nacertanije » serbe, tout en tenant compte du fait que les deux devraient être liées au processus de réformes de l'Empire ottoman, qui a commencé avec la proclamation des réformes du Tanzimat en 1839.

Димитрис Стаматопулос

Универзитет Македонија, Солун

Француска и Велика балканска идеја: случај Грка и Срба

Ако је 1848. из очигледних разлога, прекретница, онда оснивање Другог царства 1851-1852. године покреће низ дискурса о Истоку, који је покренуо Кримски рат, као и «културни империјализам» који је употребљавао Наполеон III редефинишући односе између католичке Француске и православних народа османског и пост-османског Балкана. Овај рад ће се фокусирати на то како је француска интервенција на османском истоку 40-их и 50-их година 19. века утицала на формулацију и трансформација Велике идеје из њене културне у њену иредентистичку верзију, као и за одговарајуће трансформације српског Начертанија, узимајући у обзир да би оба требало да буду повезана са реформским процесом Османског царства који је почео са проглашењем Танзиматских реформи 1839. године.

Uroš Tatić

Institut d'histoire, Belgrade

Le soutien de la France à la Serbie pour obtenir en 1867 les forteresses des Turcs

Après la bataille de Sadowa (le 3 juillet 1866), la France ne voulait pas que la crise en Europe s'approfondît à cause des événements dans l'Empire Ottoman. Déterminé à empêcher le démantèlement de la Turquie, Napoléon III mit au second plan l'application du principe des nationalités dans les Balkans. Le soutien de la France aux chrétiens de l'Empire Ottoman dépendait du degré consensuel avec la Russie et l'Autriche sur d'autres questions. Dans ces circonstances, en automne 1866, le gouvernement serbe se décida à demander à la Porte la cession des forteresses tenues par les garnisons turques sur le territoire de la Principauté. Le président du gouvernement Ilija Garašanin voulait savoir si la France était prête à soutenir cette réclamation de la Serbie et dans quelle mesure elle pouvait compter sur l'appui de celle-ci. Afin d'inciter l'engagement de Paris, Garašanin déclara que, dans le domaine de la politique extérieure, la Principauté devait peut-être se tourner vers la Russie. Le gouvernement français devint plus tolérant. En raison de la menace du soulèvement général dans les Balkans, Lionel Moustier, le ministre des Affaires Etrangères, considéra qu'il était nécessaire de parvenir à un accord l'année prochaine fin du printemps. De crainte que cette proposition désagréable à la Porte concernant la cession des forteresses aux Serbes contribuât à l'affaiblissement de l'influence française à Constantinople, le ministre essaya d'inciter l'Autriche à prendre l'initiative à ce sujet. Le comte de Beust, le nouveau ministre autrichien des Affaires Etrangères, adopta le point de vue français. De son côté, Moustier adopta la proposition du gouvernement de Vienne comme quoi cela serait le voyage du prince Michel à Constantinople pour présenter ses hommages au sultan, devait une garantie suffisante que la Principauté ne ferait pas de nouvelles complications à la Turquie et aux puissances garantes. Nicolas Bourée, ambassadeur français à Constantinople s'engagea auprès de la Porte en faveur de la Serbie. Tout en conseillant au gouvernement turc de s'entendre à tout prix avec la Principauté, Moustier menait avec Saint-Petersbourg les négociations sur la Question d'Orient. Bien qu'elle ait agi ainsi en faveur de l'Empire Ottoman, la France, en contrepartie du service qu'elle rendait à la Serbie dans l'affaire de la remise des forteresses en question, demandait à Saint-Petersbourg la réalisation de ses projets de guerre contre la Prusse qu'elle avait en vue. En donnant ce soutien à la Principauté, le gouvernement des Tuileries souhaitait empêcher les actions futures de celle-ci entreprises dans son but d'agrandir son territoire et de conquérir son indépendance. Il paraissait que la Porte avait pris l'initiative pour cette démarche. Le 3 mars 1867, le Grand Vizir Ali-pacha avait lu à Jovan Ristić, ministre serbe à Constantinople, la

lettre où il portait à la connaissance du prince Michel que la Porte consentait à la Serbie la cession des forteresses.

Урош Татић

Историјски институт, Београд

Помоћ Француске Србији у добијању градова 1867. године

После битке код Садове (3. јула 1866), француска влада није желела да се европска криза продубљује због догађаја у Османском царству. Одлучан у намери да сачува Турску од пропадања, Наполеон III је ставио у други план примену начела народности на Балкану. Француска подршка хришћанима зависила је од степена постигнуте сагласности с Русијом и Аустријом (од 8. јуна 1867. Аустро-Угарском) по другим питањима. У таквим околностима, влада у Београду је у јесен 1866. године одлучила да од Порте затражи уступање тврђава. Председник владе, Илија Гарашанин је желео да сазна да ли је званични Париз спреман да подржи српски захтев и у којој мери Правитељство може рачунати на његову потпору. У намери да подстакне ангажовање Француске, Гарашанин је изјавио да ће Кнежевина у спољној политици можда морати да се окрене Русији. Влада у Тиљеријама постала је попустљивија, а министар спољних послова Лионел Мутје је сматрао да је због опасности од општег устанка на Балкану неопходно постићи споразум до краја пролећа наредне године. Бојећи се да би давање овако неугодног предлога Порти допринело слабљењу француског утицаја у Цариграду, министар је навео Аустрију да по питању уступања градова Србима она преузме иницијативу. Нови аустријски министар гроф Бајст прихватио је француско гледиште, а Мутје је усвојио предлог владе у Бечу да одлазак кнеза Михаила на поклоњење султану буде довољно јемство да Кнежевина неће стварати Турској и силама нове тешкоће. Француски амбасадор у Цариграду Никола Буре заузео се на Порти у корист Србије. Док је саветовао турској влади да по сваку цену постигне споразум с Кнежевином, Мутје је са званичним Петроградом преговарао о ставу према Источном питању. Пружајући подршку Правитељству у добијању тврђава, Француска је пре свега имала за циљ очување Османског царства. И поред тога, влада у Паризу је за помоћ Србији очекивала од Русије противуслугу у циљу спровођења својих планова за рат против Пруске. Пружајући Кнежевини потпору по питању тврђава, Француска је желела да онемогући њену даљу акцију у циљу проширења и стицања независности. Изгледало је као да је сама Порта узела иницијативу за овај корак. Велики везир Алипаша је 3. марта 1867. године прочитао српском посланику Јовану Ристићу писмо у коме је обавестио кнеза Михаила да Порта уступа градове Србији.

Marie Hassler

Université de Lorraine

Diplomatie et industrialisation : les relations diplomatiques franco-serbes entre 1871 et 1914

A partir d'un travail sur les archives diplomatiques françaises relatives à la Serbie, l'industrialisation européenne m'apparaît comme un aspect prenant une importance croissante et conduisant à une réelle évolution du métier de diplomate et de la diplomatie elle-même. En Europe, l'un des phénomènes significatifs de l'industrialisation au XIXe siècle est la densification du réseau de chemin de fer. Entamé dans les Balkans à partir des années 1860, ce processus s'intensifie suite au Congrès de Berlin: l'internationalisation de la question s'accompagne de l'intention de raccorder au plus vite le réseau ferré européen aux lignes construites jusqu'alors par la Turquie. Ce réseau connaît une décennie favorable (1880-1890), pendant laquelle sont construits 27,7% de la longueur totale des lignes existant en 1913. Les deux décennies suivantes sont marquées par un rythme de construction plus lent. A partir de 1878, la construction du réseau ferré devient donc une affaire européenne. En cela, elle devient un objet de préoccupation des pays traversés, comme la Serbie, mais aussi des Puissances, qui cherchent à valoriser leurs propres appareils industriels. C'est en cela que l'industrie devient affaire de diplomatie. Dans les archives consultées, la place du chemin de fer est de premier plan. Il s'agit pour les représentants français d'informer Paris des projets serbes mais aussi des manœuvres concurrentes, afin de donner une place visible aux compagnies de construction et aux banques d'investissement françaises. Par la suite, une fois les travaux entamés, la légation française à Belgrade a aussi la charge de résoudre des problèmes rencontrés par des ouvriers français employés pour la construction des lignes, de défendre la position des ingénieurs français etc. Il est aussi question de contrats d'exploitation de mines, de construction d'usines etc. La diplomatie a donc absorbé les questions industrielles dans son champ d'action. L'industrialisation a également pour effet de transformer la pratique diplomatique. Alors que les informations suivent le chemin du Danube au début de la période étudiée, on note une accélération importante des communications jusqu'en 1914. Grâce au chemin de fer, au télégraphe puis au téléphone, Belgrade se rapproche de Paris. Le métier des représentants français à Belgrade est à la fois simplifié mais la question du secret des échanges apparaît également comme de plus en plus prégnante : qui peut intercepter les messages ? Qui peut les écouter ? La diplomatie industrielle rencontre des problématiques nouvelles.

Мари Аслер
Универзитет Лорене

Дипломатија и индустријализација: француско-српски дипломатски односи између 1871. и 1914. године

Почетка рада на документима француских дипломатских архива, који се односе на Србију, указао ми је да је европска индустријализација аспект који добија на значају и води ка стварној еволуцији професије дипломате и саме дипломатије. У Европи, један од значајних феномена индустријализације у деветнаестом веку јесте развој железничке мреже. Започет на Балкану од 1860, овај процес се интензивира након Берлинског конгреса: интернационализација питања је праћена намером да се што пре повеже европска железничка мрежа са линијама које су до тада изграђене у Турској. Ова мрежа има повољну деценију развоја (1880-1890), током које се гради 27,7% од укупне дужине линија које су постојале 1913. године. Следеће две деценије обележене су спорим темпом изградње. Од 1878. године изградња железничке мреже постаје европски посао. Упоредо, постаје и питање од велике важности земаља преко којих пролази, попут Србије, али и Великих сила које покушавају да промовишу своје индустрије. Ово је место где индустрија постаје дипломатија. У архивама који су консултоване, место железнице је у првом плану. На француским дипломатским представницима је обавеза да информишу Париз о српским пројектима, као и о конкурентским плановима, да би омогућили продор француским грађевинским компанијама и инвестиционим банкама. Након што су послови започети, Амбасада Француске у Београду је задужена за решавање проблема са којима се суочавају француски радници у изградњи железничких линија, да бране позицију француских инжењера итд. Такође, и за уговоре о експлоатацији рудника, изградњу постројења итд. Дипломатија је апсорбовала индустријска питања у свом пољу деловања. Индустријализација има и ефекат трансформације дипломатске праксе. Иако информације прате трасу Дунава на почетку проучаваног периода, долази до значајног убрзања комуникација до 1914. године. Захваљујући железници, телеграфу и телефону, Београд се приближава Паризу. Професија француских дипломатских представника у Београду је и поједностављена, али се и питања тајности размена порука све више увећавају: Ко може пресрести поруке? Ко их може слушати? Индустријска дипломатија наилази на нове проблеме.

Ksenia Smolovic

Université Paris I Panthéon-Sorbonne

De L'Humanité à La Croix : diversité des représentations de la Serbie dans la presse française (1903-1908)

Au début du XXe siècle, la sphère politique française est indifférente à l'actualité serbe, très peu d'ouvrages sur la Serbie sont publiés et la majorité d'entre eux sont rédigés par des Serbes. Les événements en Macédoine attirent cependant l'attention des journalistes vers les Balkans et la presse est un biais de diffusion de discours et de représentations. Dans ce contexte, la comparaison entre *L'Humanité* et *La Croix* permet de mettre en lumière la diversité des images de la Serbie véhiculées à cette époque. Loin d'être homogènes, les représentations de la Serbie dépendent des positions politiques des rédactions : l'étude de ces titres, l'un socialiste et l'autre traditionaliste, révèle que les affinités ou non avec la Russie dictent aux journaux leurs positions vis-à-vis de la Serbie. La ligne éditoriale de *L'Humanité* est très critique envers la Russie tsariste et, outre les articles sur les socialistes serbes, le journal l'est aussi envers la Serbie. À l'inverse, *La Croix* soutient la Russie et le rappelle à maintes reprises pendant la guerre russo-japonaise. Le soutien au régime tsariste ainsi que l'engagement religieux de *La Croix* expliquent la confiance du journal dans le rôle de la Serbie à jouer dans les Balkans. Cette diversité des positions précise la vision homogène des Balkans évoquée par Maria Todorova : si les Serbes entrent bien dans des catégories rigides, avec notamment les stéréotypes liés à la violence ou à la simplicité, la Serbie du début du siècle suscite toutefois des sentiments contradictoires auprès des Français. Plus largement, ces images sont le reflet des positions françaises sur la politique à mener dans les Balkans.

Ксениа Смоловић

Универзитет Сорбона Пантеон Париз I

Од „Иманитеа“ до „Ла Кроа“: разноликост представљања Србије у француској штампи (1903-1906)

Почетком двадесетог века, француска политичка јавност била је индиферентна према актуелностима из Србије, објављено је веома мало текстова о Србији, а већину њих су написали Срби. Догађаји у Македонији, међутим, привлаче пажњу новинара широм Балкана и штампа постаје средство ширења дискурса и представа. У овом контексту, поређење између „Иманитеа“ и „Ла Кроа“ омогућава да се осветли разноликост слика о Србији, које су владале у овом периоду. Далеко од хомогене слике, представе Србије зависе од политичких позиција

редакција: проучавање наслова, једног социјалистичког и другог традиционалистичког листа, откривају да афинитети или анимозитети према Русији диктирају новинама став о Србији. Уредничка линија „Иманитеа“ је веома критична према царској Русији, а осим чланака о српским социјалистима, лист је критичан и према Србији. Насупрот томе, „Ла Кроа“ подржава Русију и у више наврата током руско-јапанског рата подсећа на њу. Подршка царистичком режиму, као и верска опредељења новинара „Ла Кроа“, објашњавају поверење листа у улогу Србије на Балкану. Поменута разноликост ставова наглашава хомогену визију Балкана коју је истакла Марија Тодорова: иако се Срби уклапају у ригидне категорије, укључујући стереотипе везане за насиље или једноставност, Србија на почетку века, међутим, изазива контрадикторна осећања код Француза. Шире гледано, ове слике одражавају и позицију француске политике коју води на Балкану.

Biljana Stojić

Institut d'histoire, Belgrade

La politique française pendant la crise de Shkodër en 1913

Dans cet article, nous examinerons comment la France a fait face à la crise de Shkodër et quelles furent les conséquences des guerres balkaniques (1912–1913) dans les relations franco-russes à la veille de la Première Guerre Mondiale. Considérant la question de Shkodër comme une des plus importantes de la Première guerre balkanique, les grandes puissances l'inclurent dans le programme de la conférence des ambassadeurs qui débuta à Londres le 17 décembre 1912. La crise s'aggrava au début de mars 1913 quand les ambassadeurs, influencés par l'Autriche-Hongrie et ses alliés, décidèrent d'incorporer Shkodër à l'Albanie. Le refus du roi monténégrin Nikola de respecter la volonté de l'Europe ainsi que la prise de la ville par l'armée monténégrine le 26 mars compliqua la situation. En tant que protectrice du Monténégro et des Slaves des Balkans, la Russie ne pouvait pas intervenir directement dans la crise et confia son mandat à son alliée, la France. Sous la pression de la Russie et de la Grande Bretagne, la France accepta ce mandat et envoya des navires dans la mer Adriatique pour bloquer la côte Monténégrine. Malgré cette décision, Paris estima être forcée à intervenir dans un problème local sans intérêt pour elle et violer ainsi sa neutralité proclamée au début de la guerre. Tant que la crise ne fut pas résolue au mois de mai, la politique de la France et de la Russie resta divergente sur cette question, ce qui eut des conséquences graves sur leurs relations d'alliés. Ce travail est fondé sur des recherches à partir de documents conservés dans les Archives du ministère des affaires étrangères à Paris, les fonds des archives de Serbie à Belgrade, ainsi que sur la bibliographie pertinente traitant ce sujet.

Биљана Стојић

Историјски институт Београд

Француска политика у Скадарској кризи 1913. године

У раду ћемо се бавити политиком Француске према Скадарској кризи и последицама балканских ратова (1912–1913) по француско-руске односе у предвечерје Првог светског рата. Проблем припадности Скадра оцењен је као врло озбиљан и као такав је био уврштен у дневни ред Амбасадорске конференције која је почела заседање у Лондону 17. децембра 1912. Скадарска криза је ескалирала у марту 1913. године када су Амбасадори под утицајем Аус-

троугарске донели одлуку да Скадар уместо Црној Гори припадне Албанији. Ситуација се искомпликовала одбијањем црногорског краља Николе да се повинује вољи Европе и црногорским освајањем града 26. марта. Као заштитница Црне Горе и балканских Словена Русија није могла да се директно умеша у решавање кризе те је свој мандат пренела на савезницу Француску. Под притиском Русије и Велике Британије Француска је мандат прихватила и послала бродове да блокирају обалу Црне Горе. Ипак, сматрала је да је натерана да се умеша у локални проблем који се није тицао и да је слањем бродова у Јадранско море прекршила неутралност коју је прокламовала на почетку рата. Све док криза није разрешена почетком маја политике Француске и Русије су биле у раскораку што је оставило озбиљне последице по њихове савезничке односе. Рад је заснован на документима похрањеним у Архиву Министарства спољних послова Француске у Паризу, грађи Архива Србије у Београду, као и релевантној литератури и периодици.

Jasmina S. Ciric

Institut d'histoire de l'art de la Faculté de philosophie de Belgrade,
Serbie

Un siècle du livre *L'ancien art serbe : Gabriel Millet et son influence sur l'étude de l'architecture de la Serbie médiévale*

En 1919, Édition de Boccard, située à Paris, publie une étude richement illustrée sur l'architecture médiévale serbe *L'ancien art serbe. Les églises*. L'auteur de l'étude était un éminent savant et historien français, Monsieur Gabriel Millet (1867-1953). Il s'est rendu en Serbie à quelques occasions. Son livre est le résultat de recherches réalisées en Serbie, dans l'ancienne Serbie et en Macédoine. L'étudiant Grgur Jaksić qui a fait ses études à la Sorbonne a donné l'idée à Gabriel Millet de visiter des monastères médiévaux serbes. Il a écrit le livre en se basant sur les observations des églises qu'il a étudiées lors de la première visite en Serbie. Ainsi, il publia son étude en 1919 où il sépara le développement des églises serbes en trois parties : Ecole de Raška, serbo-byzantine et école de Morava. Bien qu'il ait écrit le livre sur la base de très modestes références bibliographiques, l'importance de cet ouvrage est d'autant plus grande que nous pouvons percevoir la profonde compréhension de Millet sur l'origine et de la place de l'architecture médiévale serbe dans un contexte méditerranéen en général. En raison de l'importance de cette étude, Monsieur Gabriel Millet a également été honoré du titre de docteur honoris causa de l'Université de Belgrade. Dans son discours à cette occasion, Monsieur Millet a mentionné les spécificités de l'architecture et les particularités de l'art serbe, et aussi que l'art serbe mérite une place particulière dans les contextes chrétiens orientaux entre les XIIe et XVe siècles. Quand il évoque la peinture monumentale, il souligne aussi que «seulement en Serbie, nous pouvons suivre le développement de l'art chrétien». Après un siècle, l'étude de Millet est certainement aussi précieuse pour toutes les nouvelles investigations et découvertes sur l'architecture de la Serbie médiévale.

Јасмина С. Ђурић

Институт за историју уметности

Један век књиге “*L'ancien art serbe . Les églises*” Габријела Мијеа

Године 1919. издавачка кућа де Бокар која се налазила у Паризу објавила је богато илустровану студију српске средњовековне архитектуре *L'ancien art serbe. Les églises*. Аутор студије је знаменити француски византолог Габријел Мије (1867-1953) који је, као што ће бити и показано у раду, у више наврата посетио Србију. Књига је плод теренских

истраживања црква на територији Србије, Старе Србије и Македоније које је Мије извео 1906. године, а на наговор сорбонског Ђака Гргура Јакшића. Књигу је написао на основу запажања и проучавања црква које је истражио током првог сусрета са српским споменицима. Књига насловљена као и текст који јој је претходио *L'ancien art serbe* објављена је 1919. године и у њој је Мије изнео периодизацију српске средњовековне архитектуре. Подељена је на три целине: Рашку, српско-византијску и моравску школу. Писана током Великог рата и заснована првенствено на резултатима једног истраживачког путовања и врло скромној литератури та књига показује изванредно Мијеово разумевање порекла, значаја и места српске средњовековне архитектуре у ширим оквирима Медитерана. Књига је ванредно илустрована Мијеовим фотографијама и опремљена изузетно вредном техничком документацијом. Значај ове књиге је уједно и такав да је захваљујући приказаном познавању српске уметности Габријел Мије уједно проглашен и за почасног доктора наука београдског универзитета. Мије је у свом говору тим поводом истакао специфичности српске уметности и архитектуре за које је сматрао да заслужују посебно место у оквиру хришћанске уметности Истока из времена између XII и XV столећа. Говорећи о сликарству XIII века којег у то време нема у Византији он каже „Само и једино у Србији можемо да пратимо, из етапе у етапу, развој Хришћанске уметности”. Иако је прошао читав век, са сигурношћу се може рећи да је ова Мијеова студија до данас остала важно упориште и полазна тачка свим новим истраживачима архитектуре средњег века у Србији.

Dusica Bojic

Musée historique de Serbie, Belgrade

Les aspects de la coopération entre la France et la Serbie dans la Grande guerre-un regard cent ans plus tard

Les relations franco-serbes pendant la Première Guerre mondiale ont marqué l'alliance et l'amitié, particulièrement après 1915. Les Français participent à la reconstruction de l'armée serbe après la traversée de l'Albanie et à l'organisation du transport à Thessalonique et Corfou par navires de transport. Les deux dernières années de la guerre ont été marquées par une coopération sur le front de Thessalonique. La France est l'un des pays d'Europe qui a accueilli plus de 17 000 réfugiés serbes, jeunes écoliers, invalides, soldats et civils malades. L'aide à la Serbie et au peuple serbe a été apportée par des parties de l'Afrique du Nord sous le haut patronage français. La Banque nationale serbe a traversé en France, il y avait situé la Chambre des ingénieurs et la Chambre du travail. Le Siège de la Commission de recrutement, le Commissariat aux réfugiés, le Département de l'éducation étaient en France. Au cours des années 1918 et 1919, Les émigrants serbes sont revenus de toutes les régions du monde à travers la France. Après la guerre, de nombreuses amitiés et contacts personnels sont restés. De nombreux Serbes parlaient français. La langue de la diplomatie était le français. En France, Alexander Karadjordjevic a perdu la vie. Aujourd'hui, après 100 ans, les relations avec la France sont complètement différentes, mais les documents et les souvenirs reviennent et enseigner la nouvelle génération des jours d'excellente coopération entre les deux pays.

Душица Бојић

Историјски музеј Србије, Београд

Аспекти сарадње Француске и Србије у Великом рату – поглед сто година касније

Француско–српске односе у Првом светском рату обележило је савезништво и пријатељство посебно после 1915. године. Французи учествују у помоћи српској војсци приликом опоравка после преласка преко Албаније, на Крфу организују превоз бродовима до Солуна. Последње две ратне године обележене су сарадњом у командовању на Солунском фронту. Француска је једна од земаља Европе која је примила преко 17.000 српских избеглица, школске омладине, инвалида, болесних војника и цивила. Помоћ Србији и српском народу су учинили делови Северне Африке који су били под Француским патронатом. У Француску је прешла Српска народна банка, ту су се налазиле Инжењерска

и Радничка комора. У Француској је било седиште Комисије за регрутовање, Главни комесаријат за избеглице, Образовно одељење... Преко Француске су се током 1918. и 1919. враћали из разних крајева света Срби емигранти... После рата остала су бројна лична пријатељства и контакти. Много Срба је говорило француски језик. Језик дипломатије је био француски. У Француској је живот изгубио Александар I Карађорђевић. Данас, после 100 година односи са Француском су потпуно другачији, али документа и сећања враћају и уче нове генерације на дане одличне сарадње између две државе.

Florin Turcanu

Faculté des sciences politiques, Université de Bucarest

Serbophilie et francophilie dans la Roumanie des années 1914-1916 – le cas de l'historien Nicolae Iorga

Les Guerres balkaniques ont marqué en Roumanie l'émergence des intellectuels et de l'opinion publique comme acteurs du débat national autour des priorités de politique étrangère du pays. Ce phénomène qui s'est prolongé durant la neutralité roumaine des années 1914-1916 a propulsé l'historien Nicolae Iorga (1871-1940) comme une des principales figures de cette nouvelle scène publique. Cristallisée pendant les Guerres balkaniques et nourrie de sa réflexion d'historien la serbophilie de Iorga s'épanouit à partir de 1914 et rejoint une francophilie qui associe l'image de la France à celle des petites nations victimes des puissances impériales de l'Europe continentale.

Флорин Цуркану

Факултет политичких наука, Универзитет у Букурешту

Србофилија и франкофилија у Румунији током 1914– 1916: случај историчара Николе Јорге

У Румунији Балкански ратови су обележили појаву интелектуалаца и јавног мњења као актера у националној дебати око спољнополитичких приоритета земље. Овај феномен, који се наставио током румунске неутралности 1914–1916, истакао је историчара Николу Јоргу (1871-1940) као једну од главних фигура ове нове јавне сцене. Кристализована током балканских ратова и негована његовим размишљањем као историчара, Јоргина србофилија је цветала од 1914. године и придружила се франкофилији која повезује слику Француске са овим малим нацијама – жртвама империјалних сила континенталне Европе.

Mladen Lisanin

Institut d'études politiques, Belgrade

Équilibrage des menaces: la Petite Entente et la politique étrangère française entre les deux guerres mondiales

L'une des principales priorités de la France en matière de politique étrangère après la victoire de la Première Guerre mondiale a été la retenue stratégique de l'Allemagne revanchiste. Dans le même temps, les pays vainqueurs d'Europe centrale et orientale - notamment le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, la Tchécoslovaquie et la Roumanie - ont été frappés par le renforcement possible des aspirations revanchistes Habsbourg-Hongrois. À cette fin, en 1920-1922, ces trois pays ont créé un système de défense collective - la Petite Entente - par le biais d'une série de traités bilatéraux. Entre 1924 et 1927, la France a également signé des traités d'amitié avec chacun des États membres de la Petite Entente, devenant ainsi un sponsor officiel de l'idée. La coïncidence des intérêts de la France et de ceux de la Petite Entente provient de l'intention française de tenir tête au révisionnisme allemand en signalant la menace d'une guerre à deux fronts en cas de reprise du conflit. Après l'assassinat du roi yougoslave Aleksandar Karadjordjevic et du ministre français des Affaires étrangères Louis Barthou à Marseille en 1934, l'attitude française à l'égard des forces révolutionnaires devient de plus en plus apaisante, ce qui contribue à la décision de disparaître de la Petite Entente en 1938. L'intention de l'auteur est d'analyser le soutien français à la création et au fonctionnement de la Petite Entente à la lumière d'une école réaliste de relations internationales, en utilisant la théorie de l'équilibre des menaces de Steven Walt.

Младен Лишанин

Институт за политичке студије, Београд

Балансирање претњи: Мала антанта и француска спољна политика између ратова

Један од главних спољнополитичких приоритета Француске након победе у Првом светском рату било је стратешко обуздавање реваншистички настројене Немачке. Истовремено, земље-победнице у централној и источној Европи – пре свих Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Чехословачка и Румунија – стрепеле су од могућег јачања хабзбуршко-мађарских реваншистичких аспирација. У ту сврху, ове три државе су у периоду 1920-1922, серијом билатералних уговора успоставиле систем колективне одбране, под називом Мала Антанта. У периоду 1924-1927, са сваком од држава чланица Мале Антанте,

уговоре о пријатељству је потписала и Француска, постајући на тај начин и формални спонзор ове идеје. Подударност интереса Мале Антанте и Француске проистацала је из француске намере да се немачком ревизионизму супротстави стављајући му у изглед борбу на два фронта у случају поновног сукоба. Након убиства југословенског краља Александра Карађорђевића и француског министра спољних послова Луја Бартуа у Марсеју 1934. године, постепено долази до све попустљивијег става Француске према ревизионистичким силама, што 1938. године доприноси одлуци да се Мала Антанта демонтира. Намера аутора је да француску подршку стварању и функционисању Мале Антанте анализира у светлости реалистичке школе међународних односа, помоћу теорије равнотеже претњи Стивена Волта.

Aleksandar Lukic

Institut d'histoire récente de Serbie, Belgrade

Les influences doctrinales françaises parmi les républicains serbes entre 1920 et 1926

Le changement dynastique en 1903 dans le Royaume de Serbie a marqué, du moins apparemment, la démocratisation et la libéralisation de la vie politique serbe. Les républicains serbes, bien que formant un petit groupe politique, envisageaient la démocratie parlementaire et la régulation des relations économiques dans la société du royaume serbe sous l'influence forte, entre autres, de la pensée politique française de la Troisième République. Les guerres de libération nationale et unification du Royaume de Serbie de 1912 à 1918 n'ont pas complètement interrompu d'influences idéologiques françaises – au cours des années 1916 à 1918, on peut affirmer librement qu'ils ont été renforcés du fait de la résidence d'une partie de républicains serbes en exil en France. Lors de la création du Royaume des Serbes, des Croates et des Slovènes en 1918, les républicains serbes dirigés par Ljubomir Stojanovic ont pris une part active à la vie politique. Bien qu'un parti politique qui n'est pas trop grand selon le nombre de ses membres, le Parti républicain yougoslave s'est vivement employé à propager les idées républicaines et sociales dans la vie politique du royaume yougoslave, principalement celles avec lesquelles ses champions se sont rencontrés lors de leur séjour en France, non seulement pendant l'exil de la guerre, mais aussi lors de la période des études à la belle époque. Les idées de la démocratie républicaine française, du parlementarisme et de l'organisation des relations économiques dans la société yougoslave sur la base de l'expérience française des coopératives seront abordées dans cet article à partir de sources conservées aux Archives de l'Académie des sciences et des arts de Serbie, aux Archives de Yougoslavie, à la presse, aux périodiques et à la littérature historiographique pertinente.

Александар Лукић

Институт за новију историју Србије, Београд

Француски идејни утицаји међу српским републиканцима 1920–1926. године

Династичка смена 1903. године у Краљевини Србији означила је, макар и привидно, демократизацију и либерализацију србијанског политичког живота. Српски републиканци, иако малобројна политичка група, су парламентарну демократију и уређење економских односа у друштву у српској краљевини разматрали под јаким утицајима, између

осталих, и француске политичке мисли Треће републике. Ратови за национално ослобођење и уједињење Краљевине Србије 1912–1918. нису сасвим прекинули француске идејне утицаје – током 1916–1918. године може се слободно рећи да су они оснажени због боравка једног дела српских републиканаца у егзилу у Француској. Када је створена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године, у њеном политичком животу активно учешће узели су и српски републиканци предвођени Љубомиром Стојановићем. Иако чланством малобројна политичка партија, Југословенска републиканска странка је живо настојала да у политичком животу југословенске краљевине пропагира републиканске и социјалне идеје, у првом реду оне које са којима су се њени прваци упознали током боравка у Француској, не само у време ратног егзила, него и из периода школовања за време *belle époque*. Идеје француске републиканске демократије, парламентаризма и уређења економских односа у југословенском друштву на основу француског искуства задругарства биће разматране у овом раду на основу извора похрањених у Архиву Српске академије наука и уметности, Архиву Југославије, штампе, периодике и релевантне историографске литературе.

Mira Radojevic

Faculté de philosophie - Université de Belgrade

L'opinion serbe et le désastre militaire de la France en 1940

L'entrée de la France en guerre avec l'Allemagne a réveillé l'espoir de la société serbe, globalement francophile, de voir la puissance militaire du Troisième Reich arrêtée. Bien que nul ne se fit d'illusions que le combat sera facile, le désastre militaire français fulgurant a suscité une démoralisation de la population, des hommes politiques, des intellectuels et des officiers. On pourrait même parler d'un choc dont les conséquences étaient comparables avec la bataille de Mohacs en 1526 et l'irruption des Turcs en Europe. Les journaux et les revues regorgeaient de textes exprimant de l'inquiétude, ce qui ne représentait qu'en partie l'écho de la résignation d'alors des larges couches de la société serbe. Comme le produit direct d'une telle ambiance est apparue la peur du conflit avec l'Allemagne, le manque de confiance à l'égard de sa propre armée ainsi que la recrudescence des manifestations prosoviétiques.

Мира Радојевић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Српска јавност и војни слом Француске (1940)

Улазак Француске у рат с Немачком побудио је наду профранцуски оријентисаног српског друштва да војна сила Трећег рајха може бити заустављена. Иако нико није имао илузија да ће тај окршај бити лак, брзи војни слом Француске изазвао је деморализацију становништва, политичара, интелектуалаца и официра. Могло би се чак говорити о својеврсном шоку, чије су последице упоређиване с битком на Мохачу (1526) и продором Турака у Европу. Штампана и периодика биле су пуне забринутих текстова, што је представљало само благи одраз потиштености најширих кругова. Као конкретан резултат таквих расположења појавили су се страх од сукоба са Немачком, неповерење у сопствену војску и пораст просовјетских манифестација.

Dalibor Denda

Institut de recherche stratégique, Université de la défense, Belgrade

Le royaume de Yougoslavie et les projets français d'ouverture du front des Balkans 1939-1940

Au cours des premiers mois de la guerre, les Français élaborèrent également des plans pour un débarquement dans les Balkans. Afin de faciliter la situation en Pologne, le général Weygand voulait envoyer un corps d'armée de Syrie à Thessalonique. En réponse au refus de la Grèce, les Français se tournèrent vers les Yougoslaves en septembre 1939. Après l'effondrement de la Pologne, les Britanniques ont décidé de ne rien faire à ce sujet. En octobre et novembre 1939, les Yougoslaves menèrent des négociations avec des représentants du commandement suprême français et de l'état-major impérial britannique sur les achats d'armes. À la fin de l'année, le gouvernement britannique a finalement accepté les suggestions françaises et il a proposé des négociations militaires françaises avec la Yougoslavie, la Roumanie et la Grèce. Les Yougoslaves ont ensuite collaboré à l'élaboration des plans du général Weygand en vue de l'ouverture éventuelle du front sur le Danube par l'Alliance balkanique (Roumanie, Yougoslavie, Grèce et Turquie), tandis que l'état-major grec s'est associé à l'élaboration d'une étude des opérations conjointes. Après le début de l'offensive allemande contre le Danemark et la Norvège, à la mi-avril 1940, les alliés ont discuté de la possibilité d'utiliser des aéroports militaires yougoslaves et les plans du général Weygand pour les Balkans sont présentés à l'attaché de défense yougoslave en Turquie. Cependant, avec le retrait anglais de Norvège et l'effondrement de la France, toutes les stratégies alliées concernant le débarquement à Thessalonique ont échouées.

Далибор Денда

Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране,
Београд

Краљевина Југославија и француски планови о отварању балканског фронта 1939/1940. године

Првих месеци рата Французи су разрађивали и планове за искрцавање на Балкан. Генерал Вејган је ради олакшавања ситуације у Пољској хтео да пошаље један корпус из Сирије у Солун. Наишавши на одбијање Грка Французи су се септембра 1939. окренули Југословенима. Након слома Пољске Британци су одлучили да се по том питању ништа не ради. Југословени су потом у октобру и новембру 1939. у Београду водили преговоре са представницима француске Врховне команде

и британског Империјалног генералштаба о набавци наоружања. Британска влада је крајем године коначно пристала на француске сугестије и предложила француске војне преговоре с Југославијом, Румунијом и Грчком. Југословени су тада сарађивали при изради планова генерала Вејгана у вези са потенцијалним отварањем фронта на Дунаву од стране сила Балканског савеза (Румуније, Југославије, Грчке и Турске), док је грчки Генералштаб приступио изради студије заједничких операција. Након отпочињања немачке офанзиве против Данске и Норвешке, половином априла 1940, савезницима је стављена у изглед употреба југословенских војних аеродрома, а југословенском војном изасланику у Турској, представљени су планови генерала Вејгана о одбрани Балкана. Ипак са Енглеским повлачењем из Норвешке и сломом Француске сви савезнички планови о искрцавању у Солуну пали су у воду.

Ratomir Milikic

Institut de l'Histoire contemporaine, Belgrade

Collaboration du Gouvernement du Royaume de Yougoslavie en exil avec la France pendant la Seconde guerre mondiale

A travers cet article, l'auteur souhaite clarifier les relations entre le Royaume de Yougoslavie/Serbie et la France au cours de la Seconde guerre mondiale. Le principal allié de la Yougoslavie entre deux guerres, la France, perd à l'aube de la Seconde Guerre mondiale la position qu'elle occupait dans la politique étrangère du Royaume de Yougoslavie. Avec le déclenchement de la Seconde guerre mondiale les relations diplomatiques ne se rompent pas, et même on continue à décerner les distinctions à quelques citoyens français. Cependant le Belgrade officiel fait très attention à ne pas dégrader ses relations avec les puissances centrales, notamment l'Allemagne. Après la défaite de la France, en 1940, la Yougoslavie continue à entretenir les relations avec la France de Vichy, et les représentations diplomatiques de deux Etats continuent à fonctionner sans entraves. Après le 27 mars et le rejet du pacte tripartite, le Royaume de Yougoslavie subit l'attaque de l'Allemagne et de ses alliés. Le gouvernement du Royaume de Yougoslavie est contraint de s'exiler. Bien qu'il ait plusieurs fois changé de lieu de résidence avant de s'installer définitivement à Londres, il était complètement sous la protection britannique qui exerçait une sorte de contrôle sur lui. A son arrivée à Londres, le gouvernement établit des relations plus étroites avec le mouvement de de Gaulle à Londres, sans toutefois rompre complètement ses contacts avec le régime de Vichy, entretenus par le biais du consulat de Marseille, qui, bien que fermé plus tard sous la pression allemande, reste pour le moment actif comme mission consulaire avec le consentement tacite du gouvernement collaborationniste français. La mission consulaire yougoslave à Marseille a fourni une aide précieuse à de nombreux réfugiés des territoires occupés. Les relations avec le général de Gaulle à Londres furent très directes et très proches et semblaient ne pas toujours être appréciées par le pays hôte. Elles ont dû être quelque peu dissimulées pendant la plus grande partie de la guerre (par exemple, le décret sur la décoration de Maurice Dejean et autres hauts diplomates de la France libre n'était pas rendu publique), ce qui pourrait être interprété notamment par la volonté de maintenir un certain degré de relations avec le gouvernement de Vichy. Lors de la libération de certaines parties du territoire français au sud de la Méditerranée, de Gaulle a directement contribué à l'action du soutien au ministre de la guerre de l'époque du Royaume de Yougoslavie, le général Mihailović, soutien qui s'est poursuivi après l'accord Tito-Šubašić. Les relations bilatérales qui ont atteint leur apogée à l'époque du roi Aleksandar Karadjordjević pour se poursuivre dans les circonstances difficiles de la Seconde guerre mondiale se sont dé-

térieures drastiquement lorsque Josip Broz Tito accède au pouvoir. Il a fallu beaucoup de temps pour qu'elles s'améliorent, et encore plus pour que le général de Gaulle accepte de rencontrer un ambassadeur de Yougoslavie.

Ратомир Миликић

Институт за савремену историју, Београд

Сарадња Владе Краљевине Југославије у емиграцији са Француском током Другог светског рата

Кроз овај рад аутор жели да расветли односе који је Краљевина Југославија/Србија имала са Француском током Другог светског рата. У међуратним годинама најважнији савезник Југославије, Француска непосредно пред Други светски рат губи првенство које је дотад имала у спољној политици Краљевине Југославије. Избијањем Другог светског рата дипломатски односи се не прекидају, чак се наставља са одликовањима појединих француских држављана, али званични Београд веома пази да не наруши односе са централним силама, пре свега Немачком. После слома Француске, 1940. године, Југославија наставља да одржава односе са Вишијевском Француском, док дипломатска представништва у обе земље настављају несметано да раде. Након 27. марта и одбацивања Тројног пакта, Краљевина Југославија се нашла на удару Немачке и њених савезника. Влада Краљевине Југославије се отиснула путем емиграције. Иако је променила више места боравка, пре него што ће се коначно настанили у Лондону, она је у потпуности била под британском заштитом и својеврсном контролом. По доласку у Лондон, Влада успоставља ближе непосредније односе са Де Головим покретом у Лондону, али не прекида у потпуности ни контакте са режимом у Вишију, посебно преко Конзулата у Марсеју, који, иако временом затворен под притиском Немаца, остаје да ради као конзуларна канцеларија, уз прећутну сагласност колаборационистичке владе у Француској. Југословенско конзуларно представништво у Марсеју пружило је непроцењиву помоћ многобројним избеглицама са окупираних територија. Односи са генералом Де Голом у Лондону су били веома непосредни и блиски, и чини се да нису увек одговарали земљи домаћину. Они су током већег дела рата морали бити донекле прикривани (попут необјављивања указа о одликовању Мориса Дежана и других високих дипломата Слободне Француске), што се може тумачити управо одржавањем неког степена односа са Владом у Вишију. Приликом ослобађања делова Француске територије на простору јужног Медитерана, Де Гол је непосредно помогао акцију подршке тадашњем војном министру Краљевине Југославије, ђенералу Михаиловићу, и та подршка се наставила и након споразума Тито-Шубашић. Билатерални односи, који су свој зенит досегли за живота краља

Александра Карађорђевића и настављени у тешким околностима Другог светског рата, драстично су погоршани по доласку на власт Јосипа Броза Тита. Било је потребно да прође доста година како би се они поправили, а генералу Де Голу још више година како би се уопште срео с југословенским амбасадором.

Miljan Milkic

Institut de recherche stratégique, Université de la défense, Belgrade

Les relations militaro-politiques de la Yougoslavie et de la France dans le contexte de la résolution du Conflit de Trieste (1945-1954)

De mai 1945 à octobre 1954, l'un des principaux aspects de la politique étrangère de la Yougoslavie a été la solution du conflit de Trieste. Bien qu'il ait éclaté à cause du différend frontalier entre la Yougoslavie et l'Italie, ce conflit, qui représente essentiellement la première crise de la Guerre froide, a énormément influencé les relations militaro-politiques entre les grandes puissances. La période allant de la fin de la Seconde Guerre mondiale à la signature de l'accord qui a résolu le conflit de Trieste a été remplie de tentatives d'instauration d'un dialogue, mais en même temps du déclenchement de crises mineures à la frontière de conflits armés. Il faut observer le rôle de la France à cette époque dans le contexte de sa position de grande puissance et de membre de la coalition victorieuse de la Seconde Guerre mondiale. Avec ses décisions en matière de politique étrangère, le gouvernement français a eu une influence considérable sur la solution du conflit de Trieste, ainsi que sur la position de la Yougoslavie en matière de politique étrangère. Le gouvernement français a aligné sa politique à l'égard de la Yougoslavie sur les politiques de la Grande-Bretagne et des États-Unis d'Amérique. La politique française et son influence sur la Yougoslavie sont importantes pour la mise en œuvre des dispositions du Traité de paix, puis dans le processus de conduite des négociations concernant la résolution du conflit de Trieste, ainsi que dans le cadre de l'approche de la Yougoslavie à l'Organisation du traité de l'Atlantique nord, mais en même temps pour les négociations sur la coopération militaire et la réception d'une assistance militaire que Yougoslavie recevait des pays d'Europe occidentale et des États-Unis d'Amérique.

Миљан Милкић

Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране,
Београд

Војно-политички односи Југославије и Француске у контексту решавања Тршћанске кризе (1945-1954)

У периоду од маја 1945. до октобра 1954. једна од главних карактеристика југословенске спољне политике била је решавање Тршћанске кризе. Иако је избила због граничног спора између Југославије и Италије, ова криза, која у својој основи представља прву кризу Хладног рата, у великој мери је утицала на војнополитичке односе између Великих сила. Период од завршетка Другог светског рата па све до

потписивања споразума којим је решена Тршћанска криза, био је испуњен покушајима успостављања дијалога, али истовремено и избијањем мањих кризе које су биле на граници оружаног сукоба. Улогу Француске у овом периоду потребно је сагледавати у контексту њеног положаја као велике силе и чланице победничке коалиције из Другог светског рата. Својим спољнополитичким одлукама француска влада је значајно утицала на решавање Тршћанске кризе, као и на спољнополитички положај Југославије. Француска влада је своју политику према Југославији усклађивала са политиком Велике Британије и Сједињених Америчких Држава. Француска политика и њен утицај на Југославију значајна је у вези са имплементацијом одредби Мировног уговора, затим, током процеса вођења преговора у вези са решавањем Тршћанске кризе, као и у вези са приближавањем Југославије НАТО пакту и преговорима о војној сарадњи и пријемом војне помоћи коју је Југославија добијала од западноевропских земаља и САД.

Aleksandra Kolakovic

Institut d'études politiques, Belgrade

**Présentation de la nouvelle Yougoslavie en France (1945-1973):
diplomatie et culture**

Au cours des premières années qui ont suivi la Seconde Guerre mondiale, le nouveau gouvernement communiste de Yougoslavie, en plus de renforcer les autorités du pays, a également tenté de développer une propagande à l'étranger. La France, en tant que pays d'Europe occidentale dans lequel les communistes yougoslaves avaient coopéré avec le Parti communiste français (PCF) et qui comptait environ 14 000 émigrants politiques, revêtait une importance particulière pour le nouveau régime yougoslave. Les premiers diplomates yougoslaves, tels que Marko Ristić, ambassadeur, ont été élus parmi les rangs des non-communistes parce que le nombre de personnel était insuffisant et on pensait que ces personnes, éduquées en France ou ayant des liens avec les cercles culturels français, contribueraient à créer une image positive de la nouvelle Yougoslavie pendant une période des relations tendues en raison des frontières nord-ouest du pays et des relations avec l'Union soviétique, ou du renversement apporté par la Résolution d'Informbiro (1948). Parallèlement, il a été essayé de collaborer avec des personnalités importantes du monde culturel français, par exemple avec Louis Aragon. En tant que moyen de diplomatie culturelle, il a été utilisé non seulement les relations entre des intellectuels, des scientifiques, les conférences, la traduction de livres, mais également des expositions d'art, des performances, des films et de la musique. L'objectif était de présenter le nouvel État et d'accroître sa réputation internationale, et parfois des tâches spécifiques et complexes. Le article analyse le contenu, les plans et les domaines de la diplomatie culturelle yougoslave dans la période de 1945 jusqu'à la création du Centre d'information culturelle à Paris en 1973, à partir des archives conservées aux Archives Ministère des affaires étrangères de la Serbie et Archives de la Yougoslavie.

Александра Колаковић

Институт за политичке студије, Београд

**Представљање нове Југославије у Француској (1945–1973):
дипломатија и култура**

У првим годинама након Другог светског рата нова комунистичка власт Југославије поред учвршћивања власти у земљи настојала је да развије пропаганду и у иностранству. Француска је као западноевропска земља у којој су југословенски комунисти имали сарадњу са Кому-

нистичком партијом Француске (КПФ) и у којој је живело око 14.000 политичких емиграната, била посебно битна новом југословенском режиму. Прве југословенске дипломате, као што је на пример Марко Ристић, амбасадор, бирани су из редова некомуниста, јер није било довољно кадрова, а и веровало се, да ће ти појединци школовани у Француској или са везама у културним круговима Француске, допринети стварању позитивне слике нове Југославије у периоду заоштрених односа због северозападних граница земље и односа са Совјетским савезом, односно преокретом који је донела Резолуција Информби-роа (1948). Упоредо, настојало се сарађивати и са истакнутим појединцима из света културе у Француској на пример са Лујом Арагоном. Као средства културне дипломатије коришћене су не само везе интелектуалца, научника, предавања, превођење књига, већ и уметничке изложбе, представе, филмови и музика. Циљ је био представити нову државу и подићи њен међународни углед, а повремено су се јављала и специфични и комплексни задаци. У раду се, на основу архивске грађе, похрањене у Дипломатском архиву Министарства спољних послова Француске, Дипломатском архиву Министарства спољних послова Србије и Архиву Југославије, анализирају садржај, планови и домети југословенске културне дипломатије у периоду од 1945. до основања Културно-информативног центра у Паризу 1973. године.

Naïma Berkane

Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves, Paris

Les relations franco-serbes au cinéma : la réception de *J'ai même rencontré des Tziganes heureux* d'Aleksandar Petrović à Cannes

Le Festival de Cannes entretient depuis ses tous débuts une relation avec la Yougoslavie, puis plus tard avec la Serbie. Le premier film yougoslave sera présenté en compétition dès sa deuxième édition en 1949. En 1967, *J'ai même rencontré des Tziganes heureux* (Skupljači perja) d'Aleksandar Petrović est le premier long métrage récompensé. Des oeuvres yougoslaves seront également sélectionnées dans les compétitions parallèles : à la Semaine de la Critique à partir de 1966 et dès l'inauguration de la Quinzaine des réalisateurs en 1969. Ces différentes sélections proposent un panorama large des cinématographies yougoslaves, puis ex-yougoslaves. En 2017, à l'occasion de la 70ème édition du Festival, le programme de reprise Cannes Classic projette à nouveau le film de Saša Petrović, couronné en 1967 du Grand Prix du Jury. Ce film sera souvent considéré comme ayant ouvert la voie au cinéma d'Emir Kusturica primé à plusieurs reprises à Cannes. La compétition officielle sera, elle, vue comme ayant toujours privilégié une vision balkaniste du cinéma yougoslave. Le premier film de Saša Petrović sélectionné à Cannes est le court-métrage *Let nad močvarom* en 1957, puis son long-métrage *Dvoje* sera en compétition officielle. À travers son oeuvre et sa réception cannoise, ainsi qu'à travers les rapports qu'il établira ensuite avec les productions et distributions françaises, nous essaierons de retracer les relations de diplomatie culturelle entre le festival et la Yougoslavie, puis la Serbie. Nous verrons qu'à part pendant les années 1970 pendant lesquelles le cinéma yougoslave est absent, il a joui d'une présence continue dans les différentes programmations. Si seuls le film de Saša Petrović et les films d'Emir Kusturica paraissent avoir marqué la représentation française du cinéma serbe, le festival avait, lui, ouvert la porte à des oeuvres de plusieurs factures.

Наи́ма Берка́н

Paris IV-Sorbonne, UFR Etudes slaves, Пари́з

Француско-српски односи у области кинематографије: рецепција филма „Скупљачи перја“ Александра Петровића у Кану

Филмски фестивал у Кану од својих почетака повезан је са Југославијом, а касније и са Србијом. Први југословенски филм представљен је на такмичењу у оквиру друге селекције 1949. године. „Скупљачи перја“ (*J'ai même rencontré des Tziganes heureux*) Александра Петровића је

први дугометражни филм који је награђен 1967. године. Југословенска остварења била су такође изабрана и у паралелним такмичењима: на Недељи критичара (*la Semaine de la Critique*) 1966. године и на инаугурацији награда Удружења филмских стваралаца (*la Quinzaine des réalisateurs*) 1969. Ове различите селекције пружају широку панораму југословенских и бивших југословенских кинематографија. У 2017. години, поводом 70. годишњице Фестивала, програм „Кан Класик“ изнова враћа сећање на филм Саше Петровића, коме је додељена великом наградом жирија 1967. године. За овај филм се често сматра да је утабао стазу више пута награђиваном режисеру Емиру Кустурици. За званично такмичење се сматра да је увек фаворизовало балканску визију југословенске кинематографије. Први филм Саше Петровића који је прошао селекцију у Кану јесте краткометражни филм „Лет над мочваром“ 1957. године, а потом је његов дугометражни филм „Двоје“ био у званичној конкуренцији. Кроз његово стваралаштво и пријем у Кану, као и кроз односе које ће успоставити са француским продукцијама и дистрибуцијама, покушаћемо да пратимо односе културне дипломатије између фестивала и Југославије, затим Србије. Видећемо да је југословенска кинематографија, осим током седамдесетих година 20. века, током којих није била присутна, уживала континуирано присуство у различитим програмима фестивала. Ако се с једне стране чини да су филмови Саше Петровића и Емира Кустурице обележили француску представу о српској кинематографији, фестивал је ипак са своје стране отворио врата делима на више начина.

Velimir Mladenovic

Université de Poitiers

« Un nouveau musée d'art moderne en Europe ». La réception des beaux-arts classiques et modernes serbes dans l'hebdomadaire *Les lettres françaises* (1958-1970)

L'hebdomadaire *Les Lettres françaises*, fondé clandestinement pendant l'Occupation, poursuit sa route éditoriale dans les années après la Deuxième guerre mondiale et représente aujourd'hui une image arborescente, perçue à la fois comme l'archive d'un temps révolu et la présence vivante d'une bataille pour la culture. Cette revue est le lieu culturel qui privilégie le plus l'actualité littéraire et artistique du domaine slave en France : elle publie un nombre imposant de textes et reportages sur les arts des pays de l'Est et des Balkans. C'est pourquoi notre communication se propose de montrer et d'expliquer tous les articles publiés dans cet hebdomadaire consacrés à la réception de l'art classique et moderne serbe et à la représentation des artistes serbes. Notre étude s'appuie sur plusieurs questions essentielles : l'originalité des textes pour l'hebdomadaire, le terrain politique, esthétique et personnel sur lesquels ces textes ont été publiés et la manière dont ces textes ont influencé la culture française et serbe.

Велимир Младеновић

Универзитет у Поатјеу

„Отворен је нови музеј савремене уметности у Европи“. Рецепција класичне и савремене српске уметности у недељнику *Француска књижевност* (1958-1970)

Недељник *Француска књижевност*, основан илегално за време Окупације наставља своју уређивачку политику у годинама после Другог светског рата и данас је велико богатство за истраживаче, истовремено представља богату архивску грађу и живо присуство једне битке за културу. Ова ревија једна је од најважнијих културних центара у Француској која се бави словенским књижевностима и уметностима: објављивала је текстове и репортаже о уметности из земаља Источног Блока и са Балкана. Зато ће наш рад покушати да прикаже и објасни све текстове објављене у овом недељнику који се односе на класичну и савремену српску уметност као и то како су у часопису представљени српски уметници. Наше истраживање покушаће да одговори на следећа питања: каква је оригиналност текстова објављених у овом недељнику, а како је политички, естетски и лични домен утицао на њихово појављивање и одговорићемо на који начин су ови текстови обогатили француску и српску културу.

Sacha Markovic

Université Paris IV-Sorbonne

Les intellectuels de gauche français et le marxisme critique yougoslave

Dans les années 1960, alors que la social-démocratie européenne accorde une attention soutenue à l'expérience autogestionnaire yougoslave et au pendant géopolitique de la « troisième voie » que constitue le non alignement, les intellectuels de gauche français fréquentent assidûment le séminaire d'été de Korčula et la rédaction de la revue Praxis. Ils sont impressionnés par l'antistalinisme yougoslave et tout particulièrement par ce marxisme critique ayant renoué avec l'idéalisme utopique du Marx jeune. Emprunt de « socialisme à visage humain », cet « humanisme marxiste » hisse la philosophie marxiste yougoslave au rang d'objet intellectuel insolite digne d'un engouement international indiscutable, notamment sensible chez les Français, comme Henri Lefebvre, Serge Mallet ou Lucien Goldmann. Ils sont unanimes à considérer que le marxisme humaniste yougoslave allie l'utopie idéaliste allemande de Kant et l'espoir de l'émancipation humaine d'Ernst Bloch. Cette contribution se propose d'identifier les spécificités du marxisme critique yougoslave, qui ont tant plu aux intellectuels de gauche français.

Саша Марковић

Универзитет Сорбона Париз IV

Француски левичарски интелектуалци и југословенски критички марксизам

Током '60-их година, док је европска социјалдемократија посвећивала посебну пажњу југословенском самоуправном искуству и његовом геополитичком пандану какав је био „трећи пут“ у виду несврстаности, француски левичарски интелектуалци марљиво похађају летњи семинар на Корчули и редакцију часописа Праксис. Они су тих година импресионирани југословенским антистаљинизмом, а нарочито критичким марксизмом који се надовезао на утопистички идеализам Карла Маркса из његове младости. Позајмљен из „социјализма са људским ликом“ тај „марксистички хуманизам“ постепено издиже југословенску марксистичку филозофију на пиједестал необичног интелектуалног објекта који је изазвао неспорни међународни ентузијазам, нарочито приметан код француских аутора, као што су Анри Лефевр, Серж Мале и Лисјен Голдман. Они једнодушно сматрају да југословенски марксистички хуманизам обједињује у себи Кантову немачку

идеалистичку утопију и наду за људском еманципацијом Ернста Блоха. Овај рад настоји да издвоји посебности југословенског критичког марксизма који је у великој мери опчинио француске интелектуалце са левнице.

Frank Georgi

Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne

**Les gauches françaises et l'autogestion yougoslave :
perceptions et transferts (1948-1981)**

L'idée d'autogestion en France n'est pas sortie tout armée des usines et des universités occupées en Mai 1968, engendrée par la seule force du mouvement lui-même. Il n'est guère possible de comprendre sa gestation comme son évolution ultérieure sans prendre en compte la référence au discours et à la pratique de l'autogestion dans la Yougoslavie de Tito au lendemain de la rupture avec Staline en 1948. Le mot lui-même, forgé en français pour les besoins de la traduction de textes yougoslaves au début des années 1950, est un calque du serbo-croate. Le cordon ombilical avec le pays de l'autogestion « réellement existante » n'est jamais vraiment coupé, même lorsqu'une partie de la gauche française entend proposer une autre acception de la notion ou lorsque le régime suscite des réserves grandissantes. La dénonciation du « mythe », ou, à l'inverse, la célébration du « modèle » ou de l'« expérience », la question de son caractère transposable ou non, nourrissent une abondante littérature, bien oubliée aujourd'hui.

L'approche par la méthode des « transferts culturels » contraint à se garder d'une dérive vers une histoire désincarnée des idées, en insistant sur la médiation, ses modalités concrètes et ses vecteurs matériels (invitations, échanges, voyages d'étude, associations, ouvrages, conférences...) On portera naturellement toute notre attention sur les milieux et personnalités, souvent inscrits dans des réseaux transnationaux, qui furent en France les plus réceptifs, selon des modalités très diverses, à l'« expérience » yougoslave : trotskystes, intellectuels « progressistes », marxistes antistaliniens, libertaires, socialistes SFIO puis PS, chrétiens de gauche et personnalistes, syndicalistes CFDT, nouvelle gauche et PSU, mais aussi sociologues ou économistes. On n'exclura évidemment pas de l'étude les milieux les plus critiques.

Франк Жоржи

Универзитет Париз 1 Пантеон-Сорбона

**Француска левица и југословенско самоуправљање:
перцепције и трансфери (1948-1981)**

Идеја самоуправљања у Француској није настала након заузимања фабрика и универзитета у мају 1968. године, већ је настала искључиво снагом самог покрета. Тешко је схватити генезу овог покрета као и његову каснију еволуцију без узимања у обзир дискурса и праксе са-

моуправљања у Титовој Југославији након прекида са Стаљином 1948. године. Сам појам који је искован на француском језику за потребе превођења југословенских текстова почетком 50-их година прошлог века, има српско-хрватско порекло. Повезаност са «стварном» земљом у којој постоји самоуправљања никада није прекинута, чак ни када је део француске левице намеравао да предложи другачији концепт или када је режим према њему испољавао све веће резерве. Отказивање «мита» о самоуправљању, или, обрнуто, слављење «модела» или «експеримента», питање његовог преносивог карактера, део је богате литературе, која је данас у великој мери заборављена. Приступ методе «културних трансфера» тера нас да избегнемо померање ка бестелесној историји идеја, инсистирајући на посредовању, конкретним модалитетима и материјалним векторима (позивнице, размене, студијска путовања, удружења, књиге, конференције...). Наша пажња ће бити усмерена на медије и личности, који су били често укључени у транснационалне мреже које су у Француској биле најупечатљивије, и које су се на веома различите начине односиле према југословенском «искуству»: троцкисти, «прогресивни» интелектуалци, анти-стаљинистички марксисти, либертаријанци, социјалисти - најпре чланови Радничке интернационале а потом и чланови Социјалистичке партије Француске, хришћански левичари, синдикалисти, нови левичари, али и социолози или економисти. Очигледно је да нећемо искључити ни оне који су највише критиковани.

Olivier Dard

Université Paris IV-Sorbonne

Les droites nationalistes françaises et la Yougoslavie de l'avant premier conflit mondial à la guerre de l'ex-Yougoslavie

Différents moments donnent la mesure de l'intérêt conféré à la Yougoslavie par les droites nationalistes françaises, huit décennies durant au-delà du premier conflit mondial. Le 7 janvier 1929, Charles Maurras, le chef de l'Action française, publiait dans le quotidien éponyme du mouvement un article (reproduit ensuite dans son *Dictionnaire politique et critique*, tome V, Paris, A la Cité des Livres, 1933, p. 94 et suivantes) où il encensait « la contre-révolution de Belgrade » et le roi Alexandre pour saluer son « manifeste » et en faire, dans les catégories maurrassiennes (« Dictateur et roi »), un véritable panégyrique débouchant sur un hommage appuyé aux « Karageorgevitch qui règnent à Belgrade » et qui « sont avec les Capétiens, la seule dynastie autochtone d'Europe ». En 1948, sur les décombres du collaborationnisme, René Binet lançait le Mouvement socialiste d'unité française, le premier groupe à se doter d'une croix celtique. Son organe *L'Unité*, qui accueillait Maurice Bardèche, le beau-frère de Brasillach, prenait position « contre le Front rouge et la Réaction » et s'interrogeait gravement sur la politique étrangère yougoslave en ces termes : « Tito est-il le Doriot slave ? ». Enfin, plus de quatre décennies plus tard, lorsque la Yougoslavie se disloquait, les droites nationalistes prenaient position pour défendre largement la cause serbe. Soyons clair : les protagonistes et les contextes ont peu à voir. Ces différentes séquences n'en révèlent pas moins un intérêt et une prise en compte de la question yougoslave, et particulièrement serbe, que cette communication entend retracer en mettant l'accent sur quelques acteurs et temps forts qui jalonnent une histoire d'un siècle.

Оливије Дар

Универзитет Сорбона Париз IV

Француска националистичка десница и Југославија од Првог светског рата до рата у бившој Југославији

Различити моменти указују на интересовање који је француска националистичка десница изражавала према Југославији, осам деценија након завршетка Првог светског рата. 7. јануара 1929. године Шарл Морас, вођа Француске акције, је у истоименом дневном листу објавио чланак (касније преузет у његовом Критичком и политичком речнику, том V, A la cité des livres, 1933, стр. 94 и следеће) где је величао „контра-револуцију у Београду“ и краља Александра, поздрављајући његов

„Манифест“ од кога ће направити, у оквиру својих категорија („Диктатор и краљ“), један прави панегирик који ће се завршити одавањем почаста „Карађорђевићима који владају у Београду“ и који су „са Капеовцима једина аутохтона династија у Европи“. 1948. године на рушевинама колаборационизма, Рене Бине је покренуо „Социјалистички покрет француског јединаства“, као прве организације која је узела келтски крст као свој знак. Њен часопис Јединство који је примио Мориса Бардеша, Бразијаковог зета, је заузео став „против Црвеног фронта и реакције“ и озбиљно постављао питање у вези југословенске спољне политике следећим речима: „Да ли је Тито словенски Дорио?“. Најзад, четири деценије касније у доба распада Југославије, националистичка десница је у ширим размерама бранила српске интересе. Будимо јасни: учесници и различити контексти немају много везе. Ове различите секвенце јасно изражавају интерес и узимање у разматрање југословенског питања, а нарочито српског, што управо овај рад има за циљ да обради стављајући нагласак на неколико учесника и битне моменте који су обележили причу стару један век.

Marko PejkoVIC,

Institut d'études politiques, Belgrade

L'influence de l'homme de droite français Charles Maurras sur l'homme de droite serbe Momir Nikolic

En écrivant de la nécessité que la politique soit indépendante de la scolastique, dans laquelle elle plongeait grâce à la démocratie (afin de se réorienter vers la recherche de la vraie nature des institutions politiques et des causes des phénomènes politiques), l'homme de droite serbe Momir Nikolic dans sa collection d'essais nommée „*Le jardin du citoyen*“ a souligné que Charles Maurras, de tous les écrivains politiques, avait accompli le plus grand progrès sur ce sujet. Donc, la recherche de l'influence de Maurras sur Nikolic, pour un chercheur, s'impose par elle-même. Par ailleurs, ces deux auteurs ont idéologiquement inspiré les mouvements politiques de droite en France et en Serbie durant l'entre-deux guerres, mais aussi après, jusqu'à présent. La première version de l'article qui sera lue à la conférence en juin, aura pour but de simplement présenter les principales similitudes et différences (surtout ceux qui touchent la démocratie, la monarchie et l'Église) entre ces deux auteurs. Dans la version finale de l'article qui sera publiée dans l'édition spéciale du journal de l'Institut après la conférence, nous essaierons de montrer que ces deux auteurs étaient les captifs d'un paradigme rationnel et constructiviste de la philosophie moderne, d'où émergeait aussi – quant à eux – la démocratie moderne détestée.

Марко Пејковић

Институт за политичке студије, Београд

Утицај француског десничара Шарла Мораса на српског десничара Момира Николића

Пишући о потреби да се политика као наука ослободи схоластике у којој се нашла захваљујући демократији, како би се преусмерила ка истраживању праве природе политичких институција и узрока политичких појава, српски десничар Момир Николић је у збирци својих есеја „Грађанинов врт“ истакао да је Шарл Морас од свих политичких писаца највише урадио на том пољу. Самим тим, проучавање утицаја Мораса на Николића се за истраживача намеће само по себи. Осим тога, оба писца су идеолошки инспирисали десничарске политичке покрете у Србији и Француској између два светска рата, а и након тога све до данас. Прва верзија рада коју ћемо прочитати на јунској конференцији ће имати за циљ да просто представи главне сличности и разлике у учењима ова два писца, поготово оне које се тичу

демократије, монархије и Цркве. У финалној верзији рада која ће бити публикована у специјалном часопису Института након конференције, покушаћемо да покажемо како су обојица писаца били заробљеници рационално-конструктивистичке парадигме Модерне из које је проистекла и – њима мрска – модерна демократија.

Dusan Gujanicic

Institut d'études politiques, Belgrade

La droite en France et en Serbie - idées, valeurs, action

Le renforcement de la droite, notamment de certains courants en son sein, est une tendance manifeste sur le continent européen depuis plusieurs années. Dans ce contexte, et compte tenu d'une simplification excessive de l'image réelle de la part des médias, ainsi que d'une déformation délibérée ou non de la réalité, il vaudrait se rappeler de manière objective les idées et valeurs les plus importantes des partis et des mouvements de droite, en l'occurrence en France et en Serbie, mais également indiquer les objectifs de leur action et les formes de leur organisation dans la période contemporaine. La France et la Serbie, en tant que deux pays séparés par maints facteurs mais aussi appartenant tous les deux à la civilisation et à la culture européenne commune, d'un côté une vieille démocratie européenne, et de l'autre, une autre récemment sortie des bouleversements politiques et du monisme communiste, sont à nos yeux deux exemples pertinents pour une recherche comparative des idées et de l'action de la droite dans les différents contextes nationaux, religieux et culturels, mais néanmoins ayant suffisamment de traits communs pour que l'analyse comparative ait du sens. Dans ce sens nous allons mettre en lumière les programmes des majeurs partis et mouvements de droite dans ces deux pays.

Душан Гујаничић

Институт за политичке студије, Београд

Десница у Француској и у Србији - идеје, вредности, деловање

Јачање деснице, поготово појединих њених струја, је тенденција која је изразито видљива на европском континенту више последњих година. У том контексту, имајући у виду значајно медијско поједностављивање постојеће слике европског политичког поља, али и делимично (свесно или несвесно) искривљавање стварности, вреди се објективно подсетити најважнијих идеја и вредности десних покрета и странака, у нашем случају на примеру Француске и Србије, али и указати на основне правце њиховог деловања и облике организовања у савременом периоду. Француска и Србија, као две земље које много тога раздваја али и неспорно спаја кроз заједничку припадност европској цивилизацији и култури, једна стара европска демократија и друга релативно недавно изашла из политичких превирања и комунистичког једнопартизма, су по нашем мишљењу погодни примери упоредног истраживања идеја и деловања деснице у различитим националним, верским и

културним контекстима, али опет и довољно сличним да би упоредна анализа имала смисла. У том смислу ћемо ближе указати на програме најзначајнијих странака или покрета са деснице у ове две државе.

Pascal Madonna

CHERPA – *Science Po Aix*

Les volontaires royalistes français au service d'une restauration royale en ex-Yougoslavie, 1991-1995.

Entre 1991 et 1995, plus d'une centaine de Français partirent se battre en Yougoslavie ; ils avaient tous en commun une motivation particulière : la restauration d'un prince de la maison Karadžorđević sur le trône yougoslave, inoccupé depuis novembre 1945. Les motivations idéalistes et politiques des volontaires français au service du prince Alexandre de Yougoslavie ne faisaient aucun doute chez les tenants européens de la contre-révolution ; aux yeux de ces derniers, il y avait en acte, dans ces engagements, un rejet de la modernité au bénéfice de la tradition. Dans l'ombre pendant toute la guerre froide, les mouvements monarchistes pouvaient enfin espérer un renouveau, particulièrement en Europe de l'Est où plusieurs anciennes « républiques socialistes », n'ayant connu avant la deuxième guerre mondiale que la monarchie, pourraient se tourner vers un souverain incarnant la « légitimité ». A ce titre, quel meilleur terrain d'expérimentation que la Yougoslavie post-titiste ? Le souvenir des souverains Karadžorđević était encore vivace, et dès 1989, des mouvements politiques se réclamant du royalisme furent créés.

Паскал Мадона

CHERPA – *Science Po Aix*

Француски ројалистички добровољци у служби обнове монархије у бившој Југославији између 1991. и 1995.

Између 1991. и 1995. године више од стотину Француза је отишло да се бори у бившу Југославију. Сви они су имали једну заједничку, посебну мотивацију: довођење владара из куће Карађорђевића на југословенски трон, упражњен од новембра 1945. године. Идеалистички и политички мотиви француских добровољаца у служби принца Александра су били сасвим очекивана ствар у очима европских присталица контра-револуције; за њих је једно такво ангажовање представљало акт одбацивања модерности у корист традиције. С обзиром на њихово бивствовање у сенци током Хладног рата, монархистички покрети су се најзад могли надати обнови, нарочито у источној Европи где је више бивших „социјалистичких република”, које су иначе све редом пре Другог светског рата знале само за монархију, могло да се најзад окрене суверену који је оличавао „легитимитет”. У том контексту, има ли адекватнијег подручја за проучавање овог питања од пост-титоис-

тичке Југославије? Сећање на владаре из династије Карађорђевић је било још увек веома живо, а почев од 1989. се јављају и политички покрети који се залажу за повратак монархије.

Anne Madelain

Ecole des hautes études en sciences sociales, Paris

**Moderniser, diversifier, se dépayser.
Traduire entre la Serbie et la France depuis 1991**

Durant la décennie 1990, une nouvelle génération d'éditeurs apparaît en Serbie sur les ruines du système éditorial socialiste yougoslave. Ils s'insèrent dans un monde professionnel du livre qui se réorganise sur un marché brusquement réduit. Alors que les contraintes idéologiques ont changé mais, dans un climat de vives tensions et de perte des repères, ces pionniers accordent à la traduction, en particulier d'œuvres françaises une place de choix, rejoignant une tradition bien établie. En France, l'intérêt pour les « Balkans » se nourrit d'abord de l'actualité, mais s'appuie sur des pratiques et des réseaux plus anciens. Dans les deux pays, la révolution technologique transforme peu à peu le rapport au livre et la perception du monde extérieur.

Dans la relation asymétrique entre la France et l'espace balkanique, il s'agit de questionner les politiques et pratiques de traduction, leur évolution sur la durée, ainsi que les projections dont font l'objet certains thèmes et leur rôle dans les transferts culturels.

Comment analyser les transferts culturels contemporains en suivant les transmissions et les héritages sur la longue durée ? La circulation des traductions -en littérature, mais aussi en sciences humaines ou écrits pour la jeunesse- entre la France et la Serbie est une entrée pour aborder les recompositions culturelles, mais aussi sociales et politiques que connaissent tous les États successeurs de la Yougoslavie.

Ан Мадлан

Школа високих студија друштвених наука, Париз

Модернизација, диверсификација, откривање. Преводиљачка делатност између Србије и Француске од 1991. до данас

Током последње деценије XX века у Србији се на рушевинама југословенског социјалистичког издавачког система појавила нова генерација издавача. Интегришу се у професионалну групацију у тренутке њене реорганизације на нагло суженом тржишту. У атмосфери јаке напетости и губљења сигурносних репера, иако су идеолошки притисци еволуирали, ови пионири дају превођењу, посебно француских књига, почасно место, настављајући већ уходану традицију. У Француској, интерес за “Балкан” је првенствено подстицан актуелним збивањима,

уз ослањање на досадашњу праксу и мрежу. У обе земље, технолошка револуција поступно трансформише однос према књизи али и целокупни комуникацијски простор и виђење “спољњег” света, који се премерава новим аршинима.

Циљ овог истраживања је да у асиметричном односу између Француске и балканског простора испитује политику и праксу превођења, њихово трајање, те да именује кључне светоназорске пројекције које одређују понашање актера и каналишу културну размену.

Како истраживати савремену културну размену у континуитету пређеног развоја а са стеченим наслеђем? Циркулисање превода између Француске и Србије, из домена књижевности, друштвених наука као и литературе за децу и омладину, је поље за проучавање културних, али и друштвених и политичких преображаја, кроз које пролазе све наследне државе Југославије.

Nicolas Pitsos

INALCO, Paris

Le fonds serbe à la Bulac : esquisse d'une généalogie

Le fonds ex- et post-yougoslave de la Bulac (Bibliothèque Universitaire des Langues et Civilisations), compte aujourd'hui plus de 20 000 ouvrages et une quarantaine de revues. Il provient des collections de la Bibliothèque universitaire des langues orientales (BIULO) et de la bibliothèque du Centre d'études slaves (CES). Les documents sont aussi bien en alphabet latin qu'en cyrillique. Les collections de la bibliothèque se sont enrichies au fil du temps grâce aux achats, mais aussi grâce aux échanges institutionnels par exemple avec la bibliothèque « Matica Srpska » de Novi Sad. Une autre source importante pour cet enrichissement, est représentée par les dons des enseignants de l'INALCO ou de l'ancienne Ecole des Langues orientales, ainsi que les legs de particuliers. Constitué au départ, principalement de dictionnaires, de méthodes de langue et d'ouvrages de littérature, le fonds serbe aussi bien dans sa dimension yougoslave que pre-et post-yougoslave, est désormais doté de documents recouvrant l'ensemble des sciences humaines et sociales. Cette communication a comme objectif d'esquisser l'ébauche d'une généalogie de la constitution de ce fonds, en retraçant la présence de ses acteurs principaux, telles que les figures emblématiques d'André Vaillant (1897-1977), enseignant à l'École nationale des langues orientales vivantes ayant créé la chaire pour l'enseignement des langues slaves du Sud, dont il est le premier titulaire et qu'il occupera jusqu'en 1953, de son successeur, Henri Boissin, du père fondateur des études serbes, Louis Léger, ou encore d'institutions à l'instar de l'Institut d'études slaves ou les Instituts français en Serbie. L'intérêt d'une telle démarche par rapport à la thématique plus générale du projet, «Les rapports franco-serbes dans le domaine des relations diplomatiques et des représentations médiatiques : perspectives historiques et défis actuels», réside dans le fait que les collections des bibliothèques publiques, représentent un des « médias » à travers lesquels s'effectua et continue à s'effectuer la diffusion des connaissances sur la société serbe, son actualité et son passé, au sein de l'espace public et académique français. Elles pourraient être aussi abordées partiellement, sous le prisme des pratiques d'une diplomatie culturelle, dans une acceptation plus large de cette catégorie.

Никола Питсос

INALCO, Париз

Српски фонд у БУЛАЦ-у: скица једне генеалогije

БУЛАЦ (Универзитетска библиотека језика и цивилизација) сачињавају фондови који се односе како на бившу Југославију, тако и на постјугословенски простор, данас се у њему може наћи више од 20 000

књига и око четрдесетак часописа. Фондови се састоје од збирки Универзитетске библиотеке источних језика (БИУЛО) као и библиотеке Центра за славистичке студије (ЦЕС). Документа су на латиничном и ћириличном писму. Поменуте збирке временом су увећане куповином, али и захваљујући институционалној размени, као на примеру размене са библиотеком Матице српске из Новог Сада. Други важан извор представљају донације наставника ИНАЛЦО-а или наставника некадашње школе оријенталних језика, али и као приватни легати. Изворно састављен углавном од речника, методике језика и књижевности, српски фонд, како у југословенској, тако и у пред- и постјугословенској димензији, сада има документа који покривају све области друштвених и хуманистичких наука. Овај текст има за циљ да прикаже генеалогiju конституисања овог фонда, кроз представљање његових главних актера, као што су Андре Вајан (1897-1977), предавач на Националној школи живих оријенталних језика која је створила катедру за подучавање јужнословенских језика, на којој ће и он предавати све до 1953. године, затим његовог наследника Анри Буасена, као и оснивача српских студија, Луј Лежера, али и институција попут Института за славистику или Француских института у Србији. Повезаност ове теме са главним називом пројекта « Француско-српски односи у области дипломатских односа и медијског представљања: историјске перспективе и актуелни изазови » лежи у чињеници да збирке поменуте јавне библиотеке представљају један од „медија“ преко кога се унутар француског јавног и академског простора врши ширење знања о српском друштву, актуелним дешавањима у њему као и о прошлости. Ове теме би се могле делимично обрадити, из угла праксе културне дипломатије, у ширем схватању овог термина.

Nebojsa Vukadinovic

IEP – Sciences Po, Paris

L'Union européenne et la Serbie : espaces et temps

L'Histoire des élargissements de l'Union européenne nous apprend que les thèmes de l'espace et du temps reviennent par vague. Il s'agit là non seulement de l'espace dans sa dimension géopolitique mais aussi de l'espace vécu. L'espace apparaît donc dans son hétérogénéité et sa polymorphie dans un processus rhizomique. Il en va de même du temps. Celui-ci est vécu de façon différente par les acteurs principalement par le biais des réformes et doit en tant que tel être pris au sérieux principalement dans la sphère économique et politique au risque d'engendrer des frictions de temporalités. La contribution analyse ainsi le processus d'élargissement de l'Union européenne en s'appuyant principalement sur les postulats de la géo-philosophie française. Elle propose également une grille de lecture des transformations systémiques en cours.

Небојша Вукадиновић

IEP – Sciences Po, Paris

Европска унија и Србија: простор и време

Историја проширења Европске уније говори нам да се теме које се односе на простор и време враћају изнова у таласима. Овде се не ради само о простору у геополитичком значењу, већ и о томе да се на том простору живи. Простор се стога јавља у свој својој хетерогености и полиморфизму као део једног ризомског процеса. Исто важи и за време. Главни актери и простор и време доживљавају на различите начине, углавном кроз реформе и као такви се морају озбиљно схватати првенствено у економској и политичкој сфери, при чему постоји ризик од настанка привремености. Кључни допринос овог рада јесте да анализира процес проширења Европске уније, који је заснован углавном на претпоставкама француске гео-филозофије. У њему се такође предлаже модел за тумачење системских трансформација које су у току.

Dusko Lopandic

Ministère des affaires étrangères de la République de Serbie, Belgrade

**Le rôle de la France dans l'histoire de coopération entre la CEE
et l'Ancienne Yougoslavie et du processus actuel de négociations
d'accession de la Serbie à l'UE**

Le texte concernera l'analyse de développement historique de coopération entre les Communautés européennes et l'Ancienne Yougoslavie, y compris le rôle de la France dans ce processus. Cette perspective historique fut d'une certaine façon, la base pour le renouvellement et le développement des relations entre l'UE et la Serbie pendant ce siècle, dans la perspective d'intégration complète de la Serbie dans l'Union européenne. La première partie du texte concernera le rôle de la France dans la construction de la CEE, ainsi que le développement des relations extérieures pendant la période 1960-1990, en tenant compte en particulier des relations spécifiques entre la Yougoslavie de Tito et de ses successeurs avec les Communautés européennes. La deuxième partie sera l'étude du rôle de la France pendant l'évolution des relations entre l'UE et la Serbie pendant la période qui commence en l'an 2000 et après. Enfin, la troisième période sera consacrée aux relations actuelles entre l'UE et la Serbie dans le contexte des négociations d'accession de la Serbie à l'Union européenne, en tenant compte plus particulièrement du rôle de la France dans ce processus.

Душко Лопандић

Министарство спољних послова Републике Србије, Београд
**Улога Француске у историји сарадње ЕЕЗ и бивше Југославије
као и садашњег процеса приступања Србије Европској унији**

Рад има за циљ да пружи историјску перспективу развоја сарадње између некадашње Европске заједнице и бивше Југославије, укључујући улогу Француске у развоју ове сарадње, као основа за обнову односа и унапређење сарадње ЕУ и Србије у овом веку, у перспективи пуне интеграције Србије у Унију. Први део рада биће посвећен улози Француске у изградњи ЕЕЗ, као и развоју спољних односа Заједнице у периоду 1960-1990, са посебним освртом на специфичне односе које је Титова Југославија имала са Европским заједницама у том периоду. Други део рада представљаће осврт на улогу Француске у еволуцији односа Европске уније и Србије у периоду након 2000 године. Најзад трећи део рада биће посвећен текућим односима ЕУ и Србије у контексту преговора о приступању Србије Европској унији, као и о значају француске улоге у овом процесу.

Jelena Todorovic Lazic

Institut d'études politiques, Belgrade

Européanisation de l'administration publique en Serbie - le rôle de la France

L'évolution de l'intégration européenne et les modifications du système politique de l'UE provoquent l'interprétation de diverses façons du concept d'eupéanisation. L'eupéanisation est le plus souvent associée à une adaptation nationale aux pressions qui se posent directement ou indirectement de l'adhésion à l'UE. La réforme de l'administration publique représente un des domaines importants dans lequel les pays candidats à l'adhésion à l'Union européenne sont évidemment „eupéanisés“. Cela fait 20 ans que l'Union européenne a commencé à élaborer un schéma du type idéal d'administration publique qui servirait de modèle aux démocraties postcommunistes. L'adhésion à l'UE était conditionnée par le respect d'un certain nombre de critères, notamment l'efficacité de l'administration publique. La réforme de l'administration publique est l'un des domaines de réforme horizontaux les plus importants dans chaque pays, car elle fournit un cadre pour la mise en œuvre d'autres politiques. Il est donc tout aussi important pour les États membres de l'UE, les pays candidats et les candidats potentiels, dans la mesure où il permet la création d'un système fournissant une base solide pour la mise en œuvre de l'acquis de l'UE. En 2004, la Serbie a adopté une approche systémique de la réforme de l'administration publique lorsqu'elle a adopté la stratégie de réforme de l'administration publique nationale. Jusqu'à présent, certains progrès ont été accomplis dans la réforme de l'administration publique en Serbie. Toutefois, ce processus n'est pas près d'être achevé, car la politisation de l'administration publique est encore largement présente. Ces dernières années, la France a soutenu la Serbie dans le domaine de la réforme de l'administration publique, principalement dans le domaine de la gestion des ressources humaines et du développement professionnel, grâce notamment au travail conjoint de l'Académie nationale de Serbie et de l'École nationale d'administration française. À cet égard, la réforme de l'administration publique fait partie des domaines dans lesquels la Serbie entend utiliser l'expérience française et peut en conclure que la France joue un rôle central dans l'eupéanisation de l'administration publique en Serbie.

Јелена Тодоровић Лазић

Институт за политичке студије, Београд

Европеизација јавне управе у Србији-улога Француске

Еволуција европских интеграција и промене у политичком систему ЕУ доприносе различитим схватањима концепта европеизације. Европеизација је данас најчешће повезана са домаћим прилагођавањем

на притиске који произилазе директно или посредно из чланства у ЕУ. У том смислу, европеизација се користи да означи како се националне институције прилагођавају на обавезе из чланства. Једна од важних области у којима су државе кандидати за чланство у ЕУ очигледно „европеизирани“ јесте реформа јавне управе. Прошло је 20 година од када је Европска унија почела да развија оквир за идеалан модел јавне управе која би послужила као узор посткомунистичким демократијама. Чланство у ЕУ било је условљено испуњењем читавог низа критеријума међу којима камен темељац представља ефикасна јавна управа. Реформа јавне управе представља једну од најважнијих хоризонталних реформских области у свакој земљи зато што пружа оквир за спровођење других политика. Стога је једнако важна за државе чланице Европске уније, државе кандидате и потенцијалне кандидате, јер омогућава изградњу система који пружа чврсту основу за спровођење правних тековина ЕУ. Србија је 2004. године започела системски приступ реформи државне управе, када је усвојила Стратегију реформе државне управе. До сада је постигнут изврстан напредак у реформи јавне управе у Србији. Међутим тај процес није близу завршетка будући да је још увек у великој мери присутна политизација јавне управе. Француска већ неколико година пружа подршку Србији на пољу реформе јавне управе, пре свега у домену управљања људским ресурсима и професионалном усавршавању, захваљујући између осталог, заједничком раду Националне академије Србије и француске Националне школе за администрацију. Са тим у вези, реформа јавне управе је међу областима у којима Србија намерава да искористи француско искуство тако да би се могло закључити да Француска има централну улогу у европеизацији јавне управе у Србији.

Француско-српски односи у области дипломатије и медијског представљања: Историјско искуство и савремени изазови (поводом 180. година француско-српских дипломатских односа)

Организатори:

Институт за политичке студије и Универзитет Сорбона Париз IV

Конференција је део заједничког пројекта српске и француске институције у оквиру билатералне сарадње између Републике Србије и Републике Француске у области научних и техничких истраживања „Партнерства Hubert Curien Павле Савић” (PHC).

Одржавање конференције су помогли:

Министарство науке, просвете и технолошког развоја
Републике Србије

Амбасада Републике Француске у Србији

Француски институт у Србији

Les relations franco-serbes en matière de diplomatie et de présentation médiatique : l'expérience historique et les défis contemporains à l'occasion du 180e anniversaire des relations franco-serbes

Organisateurs:

L'Institut d'études politiques de Belgrade et l'Université Paris-Sorbonne (Paris-IV)

Le colloque fait partie du projet commun dans le cadre de la coopération entre la République de Serbie et la République française en matière de recherches scientifiques et techniques « Partenariat Hubert Curien- Pavle Savic » (PHC).

La conférence était soutenue par:

Ministère de la science, l'éducation et le développement technologique de la République de Serbie

Ambassade de la République française en Serbie
Institut français de Serbie

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(497.11:44)"18/19"(048)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Француско-српски односи у области дипломатије и медијског представљања: Историјско искуство и савремени изазови (2019 ; Београд)

Књига апстраката [Електронски извор] : (поводом 180. година француско-српских дипломатских односа) / [Међународна научна конференција] Француско-српски односи у области дипломатије и медијског представљања: Историјско искуство и савремени изазови, Београд, 26. и 27. јун 2019. године ; [организатори Институт за политичке студије и Универзитет Сорбона Париз IV = la collection des sommaires : (à l'occasion du 180e anniversaire des relations diplomatiques franco-serbes) / [Le colloque] Les relations franco-serbes dans le domaine de la diplomatie et de la représentation médiatique: l'expérience historique et les défis contemporains, Belgrade, les 26 et 27 juin 2019 ; [organisateurs L'Institut d'études politiques de Belgrade et l'Université Paris-Sorbonne (Paris-IV)] ; уредници Александра Колаковић, Младен Лишанин. - Београд : Институт за политичке студије, 2019 (Житиште : Ситопринт). - 78 стр. ; 25 cm

Упоредо срп. текст и франц. превод. - Конференција је део заједничког пројекта српске и француске институције у оквиру билатералне сарадње између Републике Србије и Републике Француске у области научних и техничких истраживања "Партнерства Hubert Curien Павле Савић" (PHC). - Тираж 50.

ISBN 978-86-7419-310-5

а) Дипломатски односи -- Србија -- Француска -- 19в-20в
-- Апстракти

COBISS.SR-ID 278915852

